

ÖLÜMSÜZLÜĞE UZANAN TAŞLAR: HACI BEKTAŞ VELİ KÜLLİYESİ HAZİRESİ'NDEKİ MEZAR TAŞLARI

Sedat BAYRAKAL*

Özet

Hazret Avlusu'ndaki mezar taşlarının bugüne kadar okunuşları, fotoğraflanmaları, çizimleri, değerlendirilmeleri kaleme alınmamıştır. Bektaşilik kültür evreninin parçaları sayılabilecek mezar taşları, bu kültürün sonsuza taşınmasına aracılık etmektedirler. Çünkü burada, dergâha gönüllü hizmetleri bulunan aşçı, postnişin, mihmandar, ekmekçi, türbedar, kahveci mesleklerindeki babalar, dedeler ve dervişler yatmaktaydı. Taşlar, Hacı Bektaş Velî'ye kendini teslim etme ve bağlanma yolunda aşkla ölme, Asitanı'na (Dergâh) vücudunu bağlama, canını terk edip dergâhına gelme, ömrünü bu yolda adama, temiz ve mübarek soyuna bağlanma, ruhu Hasan ile Hüseyin'in canlarına erişme, Haydar aşkı ile mahvolma gibi anlamları sonsuzlaştırıyordu. Bu makalede, kaleme alınan 41'i yazılı, 20'si yazısız 61 mezar taşı tanıtılmaktadır. Bu çalışmada, söz konusu taşların, fotoğraf ve çok sayıda çizimleri eşliğinde, ilk defa bir sanat tarihçisi gözüyle değerlendirilmeleri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bektaş Külliyesi Haziresi, Mezar Taşı Süslemesinde Sembolizm, Hüseyini Tip Başlık, Haydari (Ethemî) Tip Başlık, Türk Mezar Taşları.

STONES REACHING OUT IMMORTALITY: TOMBSTONES IN THE GRAVEYARD OF HACI BEKTAS VELI COMPLEX

Abstract

The reading, photography and illustration of tombstones in Hazret Avlusu (Hazret Yard) has not been evaluated in any literature, so far. These tombstones can be regarded as components of the cultural universe of Bektashism. 41 are with and 20 without inscription are introduced. Because in this place rest in peace Babas (Fathers), Dedes (Grandfathers) and Dervishes serving the dergâh (lodge) voluntarily and having such professions as Cook, Postnişin (Sheikh), Mihmandar (Keeper of the Guest House), Ekmekçi (Baker), Türbedâr (Tomb Keeper), Kahveci (Keeper of the Coffeehouse). These stones were eternalizing such values as offering oneself and self-commitment to Hacı Bektas Velî, dying from his admiration, committing one's body to his Dergâh (Lodge), leaving one's spirit and coming to his dergâh (lodge), sacrificing one's life for this purpose, attaching oneself to his pure and sacred line, attaining the spiritual level of Hasan and Hüseyin, as well as self-denial with the

*Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Üniversitesi, sedat.bayrakal@nevsehir.edu.tr

admiration of Haydar. Inside, you will find for the first time the evaluation of the mentioned tones accompanied by umerous photographs and illustrations from the standpoint of an Art Historian.

Keywords: The Graveyard of Hacı Bektas Veli Complex, Symbolism in Tombstone Decorations, Hüseyini Style Crown, Haydari (Ethemî) Style Crown, Turkish Tombstones.

Giriş

Genel bir tepki olarak yaşadığı her dönemde ölümden korkan insan, bir anlamda inancı gereği ölümden sonraki hayatı da bu dünyaya katar. Son, her insan için aynı ve değişmezi getirirse de, kaderleri farklı olup sonları değişmese de, ölüme yaklaştığı her adımda, insanların içini garip korkular kaplar. Ölüm onlara yaklaştıkça onlar hayata kaçarlar. Aradaki çizgi ince olmasına rağmen, çizginin öte yanını düşünmek, insanoğlunun çoğunlukla kaçma tepkisiyle karşılaşır. Tepkinin kırıldığı an, kalıcılığın sembolleri yorumlanmaya başlar. Bunun en önemli maddi kalıtsal örneklerinden biri de mezar taşlarıdır. Hacı Bektaş Veli Dergâhı'nda yatan 41 fani, “darü'l-fenâ” âlemindeyken yaşamla ölümü bir arada harmanlasalar da, Bektaşilik yolunda “darü'l-beka”ya gitmenin hazzını yaşadılar. Bunu anlayabilmenin iki yolundan birincisi, katalog bölümündeki kitabe metinlerinin bu gözle tekrar okunmasıdır. İkincisi de birincisi gibi maddi ve somut delildir, o da hazireyi ziyaret etmekten geçer.

İslam inancına göre, ahirete göçen kişinin mezarının, her ne kadar süsten uzak, sade olması gerekemekteyse de bu inanışın pek de uygulanmadığını kanıtlayan kültür mirasımızla karşı karşıyayız. Bu kültür mirası, türbe ve mezar taşlarında birleşmektedir. İlk dönemin inancına tezatla, anıtsal türbe örnekleri, geçicilikten çok çağlar sonrasına uzanarak kalıcılığı simgelerler. İlk döneme göre çelişki gibi duran bu fenomen, birçok sanat tarihi yazılarına konu olmuş, çinili, tuğlalı veya taştan yapılmış anıtsal türbelerle ortadan kalkmış bulunmaktadır. Örnekleri Orta ve Ön Asya, Ortadoğu, Kuzey Afrika bölgelerinde de görülmekle beraber, konuyu Anadolu özelinde kısaca tartıştığımızda yukarıdaki sözler anlamını bulabilir. Sivas I. İzzeddin Keykavus Darüşşifası'ndaki (1217) sultanın türbesi, cephedeki çini ve tuğla süslemeleri, içerdekilahdıkapan, son derece göz alıcı ve sonsuzluğa haykıran çinileri (Bilget, 1990: 39, res.15; 41, res.19), bu sahada kalem oynatan kimsenin dikkatinden kaçmamıştır. Çini bezeme konusundaki beğenimizi kamçılayan Hasankeyf Zeynel Bey Türbesi, geçiciliği mi yoksa kalıcılığı mı simgeliyor? Doğu Anadolu yöresindeki kesme taştan yoğun bezemeli türbelere ne demeli? Osmanlı Dönemine geçerse, uğruna kitaplar yazılan Hanedan Türbeleri'ni (Önkal, 1992; Yüksel, 2009) geçiciliğin sembolü mü sayacağız? Türbeler kadar, mezar taşları da altında yatan fâninin somutlaşmış, kalıcı ifadeleridir. Oyma ve bezeme sanatının ayrıntıcı üsluplarını,

folkloru, edebiyatı ve dili görebildiğimiz bu taşlar, sanat tarihimizde, her zaman özel bir konuma sahip olmuşlardır. Kimi zaman bölgesel (Batı Anadolu, Doğu Anadolu, Orta Anadolu) üslupların hâkim olduğu bu sanat eserlerinde verilmek istenen mesaj hep aynıdır. Türk mezar taşı geleneğinin karakteristik anlamlarını taşıyan Bektaşî mezar taşları bu yönüyle ayrıca irdelenmeye değer.

Bazen bir kültür mirası sayısız insan tarafından bilinse de, hakkında ne etraflıca bilgiye sahibizdir ne de doyurucu bir yayına rastlarız. Hacı Bektaş Veli Külliyesi haziresindeki durum da bundan farklı değildir. Önünden her gün geçen yüzlerce insanın meraklı gözleri karşısındaki Bektaşî kültürünün bu önemli temsilcilerinin tanıtıldığı bir yazıya -en azından sanat tarihi içerikli çalışmalarda- rastlamıyoruz. Söz konusu taşların, sadece yeni harflerle az bir bölümü tanıtılmıştır.¹ İlgili araştırmalarda, ciddi sayılabilecek okuma hatalarının bulunduğunu da itiraf etmek gerekir.

Mezarlık, III. Avlu (Hazret Avlusu)'da, girişi sağdan takip eden yolun sağında, Balım Sultan Türbesi'nden önce gelmektedir (Şek.1). Zemini, önünden geçen taş döşeli yolun zemininden 50-60 cm kadar yukarıda, dolgu alan içindedir.

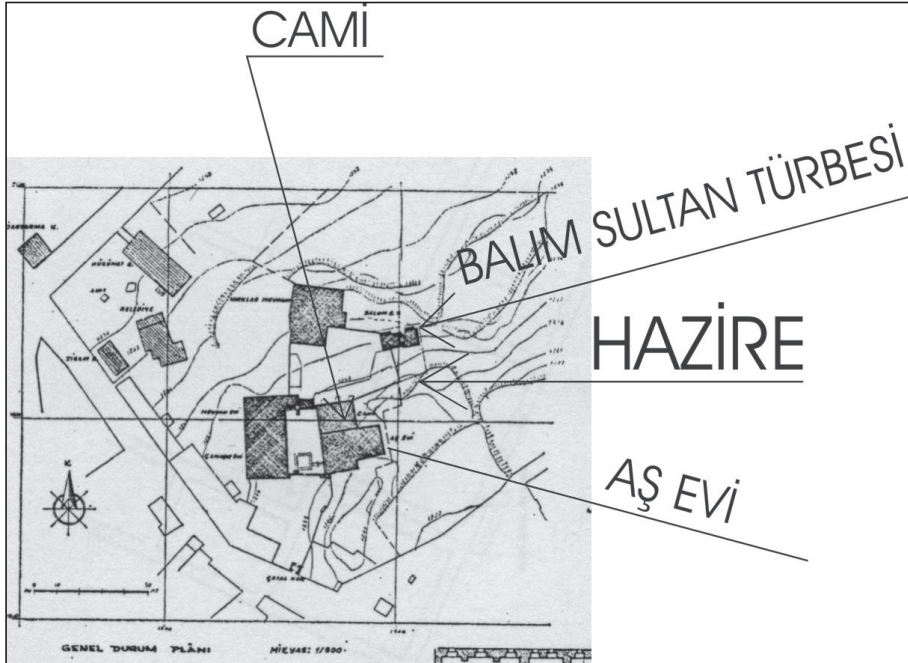

Müze yetkililerinin vaktiyle avlunun girişe göre sol kesiminde olduğunu ifade ettikleri mezarlığın, sonrasında bugünkü alana taşındığı anlaşılmaktadır. 1960'lı yıllara ait çalışmalarda, mezarlığın bugünkü yerinde olduğu görüldüğüne göre, taşıma işleminin en az yarım asırlık bir mazisi olduğu kanıtlanmaktadır. Bazı taşların yerleştirilişindeki düzensizlik, toprağa gömülmesindeki sorunlar, etraftan toplama oldukları anlaşılan kırık ve küçük taşlar, ayakucu taşlarının olmaması, taşıma-düzenleme-yerleştirmeye ait problemler olarak gözükmektedir.

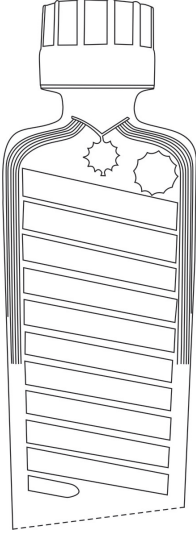
Bugün Derviş Mezarlığı olarak tanınan alanda, 41'i yazılı, 20'si yazısız, 61 mezar ve mezar taşı bulunmaktadır. Mezarların biri hariç (8 numara) tamamı "çerçevesiz mezar"² tipinde olduğu için ayrıca mezar tipine bir başlık açmadık. Taşların çoğunda (3, 15, 20, 21, 23, 26, 27, 28, 29 hariç) kısa kenara denk gelen kesimlerde, çerçeveyi oluşturan taş yerine, baş veya ayak ucu taşı konularak farklı uygulamaya gidilmiştir. Çerçevesiz mezar görünümlü 22 numaralı taşta, zemine dizilen birkaç parça taşla lahit görünümü verilmeye çalışılmıştır.

Aşağıda, 1-41 numaralı mezar ve taşlarının mevcut durumlarına göre tanımları, okunuşları, çizimleri, ölçüleri, fotoğrafları ve süslemeleri verilmiştir. 42-61 numaralara ait 20 mezar ise yazısız, süslemesiz ve toplama örnek olduklarından bu kapsamda değerlendirilememiş, belgelenmesi açısından sadece bazılarının fotoğrafları verilmiştir.

Kitabelerin transkripsiyonunda, F. Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat'ında yer alan yazım ilkelerine sadık kalınmıştır (Devellioğlu, 1990).

Şek.1- Hazire ve Çevresindeki Eserlerin Konumlarını Gösteren Kroki (Akok, 1976: 38'den)

Şek.2

Katalog³

Katalog No: 1

Yatanın Adı: Abdullah Fahrî Baba

Tarih: 1338/1919-20

Mesleği: Ekmek Evi Postnişini

Ölçüler⁴ (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 110

Genişlik: (Üst: 36 Alt: 36)

Kalınlık: 12

Ayak Taşı: Kırık

Tanıtımı: On iki terkli (dilimli), bir başka deyişle Hüseyini tip taca (başlığa) sahip baş taşının üst kesiminde, kolyesiyle birlikte verilmiş teslim taşı kabartması görülmektedir. Kabartmanın sağına, içerlek yerleştirilmiş bir diğer teslim taşının içinde “hûve’l-baki” yazmaktadır. Yukarıdan aşağıya, taşın yarısına kadar, yivler hâlinde uzanan kenar bordürleri dikkati çekmektedir (Şek.2). Yivler, ön ve yan yüzlerde müşterek ilerlemektedir. On satırlık kitabe metni, sağ alttan sol yukarıya doğru eğimli bir şekilde yazılmıştır. Ayak taşı kırıktır.

Kitabesi:

Hûve’l-baki

1-Ekmek Evi Pöstnişini Abdullah Fahrî Baba

2-Hidmet-i Pir’e vücudun vakf-ı efnâd eyledi

3-Dü cihânda ber-murad etsin Hüdây-ı lem-yezâl

4-Şâfi’i olsun hemişe ol Muhammed Mustafâ

5-Destgîr olsun cenab-ı haydar-ı kerrar anın

6-Sâkisi olsun demâdem kaim hüs-n-i halk rızâ

7- Genci hake genç iken mânend-i genç oldu defin

8-Eger mevâ’z- zayf emrin îfâ eyledi subh-ü mesâ

9-Güşâd oldu kerem bânî dedim Târihini Nuri

10-Bi-hakk-ı suretü’r-rahman alel-arş-ı istivâ

1338 En altta bir madalyon içinde Hasan? ... .. yazılıdır.

Katalog No: 2

Yatanın Adı: Mehmed Baba

Tarih:-

Mesleği: Ekmekçi

Ölçüler (cm):

Baş Taşı:

Yükseklik: 70

Genişlik: (Üst: 32 Alt: 32)

Kalınlık: 16

Ayak Taşı:

-

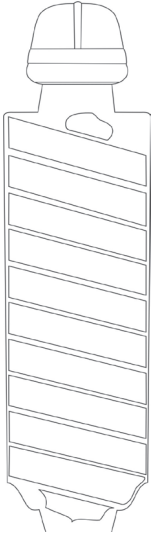
Tanıtımı: Baş taşının başlığı ve gövdesi sadedir. Kalkerli taşın yazıları, dokusunun zamanla bozulması üzerine güçlükle okunabilmektedir. Yuvarlak kemerle son bulan ayak taşı sadedir.

Kitabesi:

1-Etmekçi (Ekmekçi) el-Hacı

2-Mehmed Baba

... ..

Şek.3

Katalog No: 3

Yatanın Adı: İbrahim Baba

Tarih: 1286/1869-70

Mesleği: Ekmekçi

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: *Yükseklik:* 118

Genişlik: (Üst: 32 Alt: 32)

Kalınlık: 11

Ayak Taşı: *Yükseklik:* 94

Genişlik: (Üst: 30 Alt: 19)

Kalınlık: 8

Tanıtımı: Ethemî veya Haydarî tip denilen dört dilimli başlığa sahiptir. Kitabe metni, serlevha dediğimiz en üstteki yazı (Hû dost) ile en alttaki târîh bölümü hariç on satırdan oluşmaktadır (Şek.3). Ayak taşı, süslemesiz sade bir örnektir.

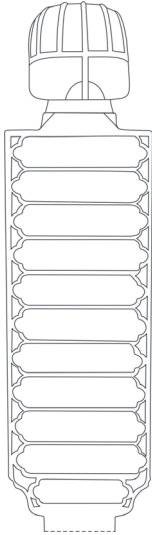

Kitabesi:

Hû dost

- 1-Divriği an asıl bir merd muhibb-i hanedân
- 2-Eyledi Âl-i Resûlün yoluna canı feda
- 3-Şöyle bir derd-i belâ mihnet esiri oldu kim
- 4-Ruhu teslim etmeyince bulmadı hergiz râh
- 5-Bir nefesi bir cild ile üstühân kalmış idi.
- 6-Afv ede cürmi günâhın hazret-i bari Hudâ
- 7-Âdemiyet menzilin bulmuş idi velhâsıl
- 8-Rûz-i mahşerde şafi' ola Muhammed Mustafâ
- 9-Ey Yesârî iki er geldi dedi târihini
- 10-Ruh verdi yoluna Etmekçi (Ekmekçi) İbrahim Baba

Sene 1286

Şek.4

Katalog No: 4

Yatanın Adı: Baba Ali

Tarih: 1264/1847-48

Mesleği: At Evi Serveri

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: *Yükseklik:* 98

Genişlik: (Üst: 28 Alt: 28)

Kalınlık: 10

Ayak Taşı: -

Tanıtım: Hüseyini tip başlığa sahip mermer taşta, kaliteli yazı işçiliği görülmektedir. Ancak, harflerden bazıları tamamen tahrip olmuştur. Kartuşların kısa kenarları, haziredeki birçok taştan farklı olarak üç dilimle son bulmaktadır (Şek.4). Tarih kartuşunun iki yanında, simetrik yerleştirilmiş birer palmet motifi bulunmaktadır. Tarih satırı hariç, on satırdan oluşmaktadır. Ayak taşı, kırık ve son derece küçük bir parçadır.

Kitabesi:

- 1-Hasretâ ol merd-i meydan tarikat ehli kim
- 2-Rihlet etti bu cihandan terk edip cism-i ser'i
- 3-Çıktı ahir-i? fenâdan gitti kasr-ı vahdete

- 4-Hâcî Bektâş Veli'nin At Evi'nin serveri
- 5-Ol muhibb-i hanedân enbiyâ ve evliyâ
- 6-Yanî kim Baba Alî Şah velâyet ... ..
- 7-Gûş edince irci'i emrini düzgün girmede
- 8-Esb-i ruhu oldu kervan-ı ehibbânın rehberi
- 9-Bes duâ edip dedi Nakşî Dede mersiyyesin
- 10-Cây ola ona makam-ı kanberi Haydarı

Sene 1264

Katalog No: 5

Yatanın Adı: Mehmed Baba

Tarih:-

Mesleği: Hacı Bektaş Veli'nin Türbedarı

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 65
Genişlik: (Üst: 27 Alt: 27)
Kalınlık: 13

Ayak Taşı: -

Tanıtımı: Baş taşının büyük bir kesimi toprağa gömülüdür. Toprak üstündeki beş satırdan başka tahminen beş satırlık bölümü de toprak altında kalmıştır. Hüseyinî tip başlığa sahip mermer taş bezemesizdir. Ayak taşı, kırık ve şekilsiz bir parçadır.

Kitabesi:

Hûve'l-gafûr

1-Türbedâr-ı Hâcî Bektâş Veli'nin ....(silinmiş)

2-Aşk-ı Haydar ile mahvoldu Mehmed Baba

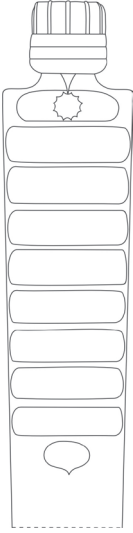
3-Pîr Evi'nde nice yıl sıdk ile tutmuştu makâm

4-Hubb-i ... .. edip terki-i (Türk-i) sevâ

5- ... .. muhabbetle fenâfillah

(Taşın geri kalan kısmı toprak altındadır.)

Şek.5

Katalog No: 6

Yatanın Adı: Mihmandar Ali Baba

Tarih: 1315/1897-98

Mesleği: Mihmandar

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 157
Genişlik: (Üst: 37 Alt: 35)
Kalınlık: 12
Ayak Taşı: Yükseklik: 135
Genişlik: (Üst: 32 Alt: 26)
Kalınlık: 8,5

Tanıtımı: Hüseyinî tip başlığa sahip mermer taş, sağlam durumdadır. Kitabe metni, serlevha (Hû dost) ile en alttaki tarih bölümü hariç sekiz satırdan oluşmaktadır (Şek.5). Kolyesiyle birlikte verilmiş teslim taşı kabartması, Hû dost ibaresini ikiye bölmüştür. Ayak taşında, ortada selvi ağacı yükselirken akantus yapraklarından oluşan bir çiçek demeti üst kısmı taçlandırmıştır.

Kitabesi:

Hû dost

- 1- Âsitân-ı Hâcî Bektâş Velî'de bu azîz
  - 2- Aşk ile vakf-ı vücud etmişti çoktan hizmete
  - 3- Mukaddem pâk erenlerde özün hâk eyleyip
  - 4- Feyzi mahviyyetle ermişti makâm-ı rıfata
  - 5- Eğer mevâl zayf(?) emrin icra etti mihmândâr olup
  - 6- Başladı mihmân-ı pîre ihtirâm u izzete
  - 7- Genci hake genç iken menendi genç oldu defin
  - 8- Göçtü Mihmândâr Ali Baba bu kasr-ı vahdete
- Sene 1315

Şek.6

Katalog No: 7

Yatanın Adı: Ahmed Baba

Tarih: 1316/1898-99

Mesleği: Mihmandar

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 142

Genişlik: (Üst: 34 Alt: 32)

Kalınlık: 12

Ayak Taşı: Yükseklik: 118

Genişlik: (Üst: 32 Alt: 30)

Kalınlık: 8

Tanıtımı: Hüseyini tip başlığa sahip mermer taş, sağlam durumdadır. Serlevhadaki (Hû dost) ile en alttaki tarih bölümü hariç sekiz satırdan oluşması, Hû dost ibaresini ikiye bölen teslim taşı kabartması nedeniyle, 6 numaralı taşta oldukça benzemektedir (Şek.6). tarihleri de birbirlerine yakındır (6 nolu taş 1315; 7 nolu taş 1316 tarihlidir).

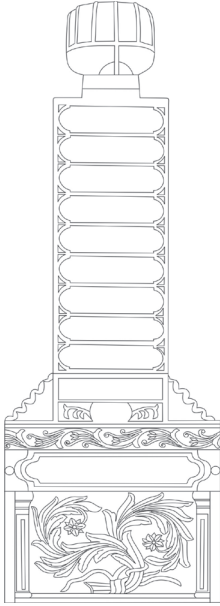
Ortada bulunan selvi ağacı ve üst kesimi taçlandıran akantus yapraklarından oluşan çiçek demetiyle, ayak taşı da tıpkı baş taşında olduğu gibi 6 numaralı taşın yakın benzeridir.

Kitabesi:

Hû dost

- 1- Cenâb-ı Hâcî Bektâş Velî'nin âsîtanında
- 2- Vücûdun vakf-ı hizmet işbu merd-i hoş hisâl etti
- 3- Özün hâk eyledikçe mukaddem pâk erenlerde
- 4- Tefevvuk eyledi kesb-i kemâl hüsn-i hâl etti
- 5- Nihâyet oldu Mihmândâr Baba uhrâ ömründe
- 6- Mâl eğer mevâl zayfa (?) bi-hakk-ı imtisâl etti
- 7- Çıkıp bir er dedi târih-i tam fevtini Kâmi
- 8- Bugün Ahmed Baba bezm-i bekâya intikâl etti

Sene 1316

Şek.7

Katalog No: 8

Yatanın Adı: Saatçi Ali Dede

Tarih: 1266/1849-50

Mesleği: Postnişin

Ölçüler (cm):

Sanduka: Uzun Kenar: 170

Kısa Kenar: 61

Yükseklik: 82

Baş Taşı: Yükseklik: 11

Genişlik: (Üst: 30 Alt: 30)

Kalınlık: 13

Ayak Taşı: -

Tanıtımı: Sanduka şekilli mezarın sadece baş taşı mevcut olup ayak taşı yoktur. Hüseyinî tip başlığa sahip baş taşı, sandukanın gövdesi üzerinde yükselmektedir (Şek.7). On satırlık kitabenin dokuz satırı baş taşında, bir satırı ve tarih kısmı gövdededir. Yazı ve süslemeler sandukanın dört yüzünü de dolanmaktadır. Süslemede ana kompozisyon, sapından bağlanmış iri akantusların uç kesimlerindeki dilimli çiçeklerdir. Söz konusu kompozisyon, kısa kenarlarda bir, uzun kenarlarda üçer örnektir. Uzun kenarlarda her bir şema, stilize birer sütunca ile birbirinden ayrılmıştır. Laleli bir kıvrım dal örneği, uzun kenarların üst kartuşlarını doldurur. İki süsleme grubu arasında, üçer kartuş içinde yazı örnekleri görülmektedir.

Kitabesi:

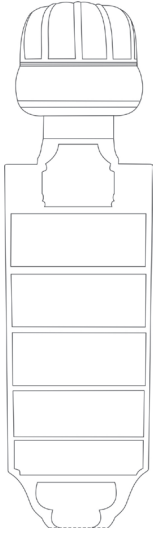
- 1- Pir-i fânî Pöstnişin Hâcî Bektâş-ı Velî
- 2- Terk edip fânî cihanı eyledi azm-i bekâ(?)
- 3- Mürşid-i râh-ı hakikat rehnümâ-yı sâlikân
- 4- Yani Saatçi Alî Dede serîr-i lâ fetâ
- 5- Can fedâ kılmıştı evlâd-ı resûlun aşkına
- 6- Bende-i âl-i abâ vü hânedân-ı Mustafâ
- 7- Vaktinin kutb ancak el çeküb ... ..
- 8- Ser lâhûte kadem basmış bihakkın Murtazâ
- 9- Rûh-i pâkîze ... .. fâtiha ihvân ola
- 10- Sırrı takdîs ola bir demde bir ihvânü's-safâ

Sene 1266

Baş taşı dışında, gövdenin ön ve iki yan (uzun) yüzünde de yazı kuşakları vardır. Ön (batı) yüzde: “Olam hâk ile yeksân ey efendim âsitânında” yazılıdır.

Sol (kuzey) yan yüzdeki üç kartuşta sırasıyla “Kılam ... . edip .... divanında; Verem cân-ı seri kuyunda ömrüm eyleyüp fenâ; Kıyam haşreden iskân-ı muhâcir ile yanında” ibareleri bulunmaktadır.

Sağ (güney) yandaki üç kartuşluk yazı şeridinde, “Sürem toprağına yüzler bu kabri gülistânında; Bu fatma bende-i mahrum etme ey şeyh-i âlem; üçüncüde, bu canı terk edüp geldim kodum ... âsitânında(?)” yazılıdır.

Şek.8

Katalog No: 9

Yatanın Adı: Hasan Dede

Tarih: 1222/1807-8

Mesleği: Postnişin

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 113

Genişlik: (Üst: 28,5 Alt: 28,5)

Kalınlık: 11

Ayak Taşı: Yükseklik: 94

Genişlik: (Üst: 28,5 Alt: 23)

Kalınlık: 10

Tanıtımı: Hüseyini tip başlığa sahip mermer taş sadedir. Kitabesi, serlevha (Hüve'l-bâkî) hariç altı satırdan oluşmaktadır (Şek.8). 1222 yılı hem yazıyla hem de rakamla verilmiştir. Ayak taşında, vazo içinden çıkan hurma ağacı tasvir edilmiştir. Üst kesimi, derviş başlıklarını andıran motifle son bulmaktadır.

Kitabesi:

Hüve'l-bâkî

1- Kadd vak vefât-ül-merhûm

2- El-mağfûr Pöstnişin

3- El Hâci Bektâş-ı Velî

4- Hasan Dede fî sene isneyn

5- ve işrîn ve mieteyn ve elf

6- Ruhiçün el-fâtiha sene 1222

Katalog No: 10

Yatanın Adı: Horasanlı Seyyid Mehmed Baba

Tarih: 1196/1781-82

Mesleği: Türbedar

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 93

Genişlik: (Üst: 28,5 Alt: 28,5)

Kalınlık: 10

Ayak Taşı: Yükseklik: 79

Genişlik: (Üst: 27 Alt: 23)

Kalınlık: 12

Tanıtımı: Alt kesimi toprağa gömülü baş taşının, ser levha (Hû dost) bölümü hariç beş satırı okunabilmektedir. Altıncı satır Gürses'ten (1964: 54) alınmıştır. Hüseyini tip başlığa sahip mermer taş sağlamdır. Ayak taşında, cenneti temsil eden ve vazodan çıkan hurma ağacı tasvir edilmiştir. 9 numaralı ayak taşında olduğu gibi üst kesim derviş başlıklarını andıran motifle son bulmaktadır.

Kitabesi:

Hû dost

1- El-merhûm el-mağfûr Türbedâr

2- Hazret-i sultân el-Hâcî

3- Bektâş-ı Velî kuddise? sırrullah

4- El-âlî Horâsanî Seyyid Mehmed

5- Baba ruhiçün taâlallâh

6- El-fâtiha sene 1196

Katalog No: 11

Yatanın Adı: Mustafa

Tarih:-

Mesleği: Postnişin

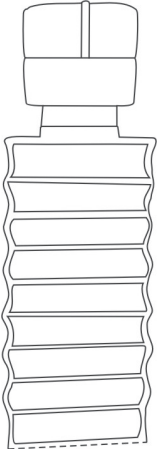
Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 84

Genişlik: (Üst: 26,5 Alt: 26,5)

Kalınlık: 11

Ayak Taşı: -

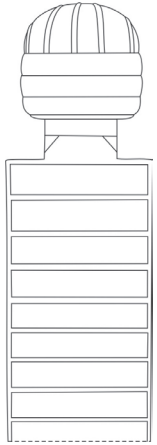

Şek.9

Tanıtımı: Sekiz satırlık baş taşının kenarları dilimlidir (Şek.9). Tarih içermemektedir. Ethemî veya Haydarî tip denilen dört dilimli başlığa sahiptir. Ayak taşı, kırık ve küçük bir parçadır.

Kitabesi:

- 1- Silsile-i bend-i tarîk-i Hâcî Bektâş Veli
- 2- Kim der isen işte âşık ... bu zattır ....
- 3- Zîkr-i mevlâ fikri hubb-i Âlî Peygamber idi
- 4- Emir kıl lâ ile kıldı imtisâl ... ..
- 5- Pôstnişîn-i Âsitânî Hazret-i Pîr olarak
- 6-Bendegân-ı sâlikâne oldu gerçek rehnümâ
- 7- On iki sadr-ı vilâyet destgîr olsun ona
- 8- Ehl-i beyt Mustafâ hem nûru hakk-ı Âl-i abâ

Şek.10

Katalog No: 12

Yatanın Adı: Ali Baba

Tarih: 1216/1801-2

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

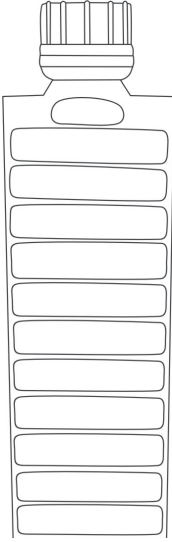
<i>Baş Taşı:</i>	<i>Yükseklik:</i> 94
	<i>Genişlik:</i> (Üst: 29 Alt: 29)
	<i>Kalınlık:</i> 11
<i>Ayak Taşı:</i>	<i>Yükseklik:</i> 70
	<i>Genişlik:</i> (Üst: 24 Alt: 24)
	<i>Kalınlık:</i> 12

Tanıtımı: Hüseyinî tip başlığa sahip taş, tarih kısmı hariç sekiz satırdan oluşmaktadır (Şek.10). Üçgen şekilli ayak taşı sadedir.

Kitabesi:

- 1- Kâşif ilmi ile ...dır hem hakikatta tamâm
- 2-Zümre-i nâciye dahil nur-ı Hâkî Ali Baba
- 3- Fa secde? emrinde izhâr-ı sadâkat gösteren
- 4- ... .. hidayettir hâkî Ali Baba
- 5- Bunca dem ol Hazret-i Pîr'in makâmında mukîm
- 6-Destgîr-i enîs olup ... ol Hâkî Ali Baba
- 7-Sıdk-ı uhdenin vefâ kıldı erenler râhına
- 8-Gitti firdevse zaifa Hâkî Ali Baba

Sene 1216

Şek.11

Katalog No: 13

Yatanın Adı: Mehmed Baba

Tarih: 1316/1898-99

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 118

Genişlik: (Üst: 35,5 Alt: 32)

Kalınlık: 12

Ayak Taşı: Yükseklik: 76

Genişlik: (Üst: 27,5 Alt: 23,5)

Kalınlık: 8

Tanıtımı: Hüseyini tip başlığa sahip baş taşı, ser levha ve tarih kısımları hariç on satırdan oluşmaktadır (Şek.11). Sade ayak taşı sivri kemerle son bulmaktadır.

Kitabesi:

Hû dost

1- Cenâb-ı Hâcî Bektâş-ı Velî'nin âsîtânında

2-Gelip vakf-ı vücûd etmişti Pir'e hizmete bu er

3-Nice müddet olup meşkul hizmete Hudâ edip himmet

4-İkâmet etti âhiret evi bu postunda(?) çün Kanber

5-Erişti kös? cane kös? rihlet nâgehân oldu

6-Hemen rûh-ı revânî kervân-ı vahdete rehber

7-Nasîr-i zat ..... Şâfî Peygamber zîşân

8-.... bânî ola der rûz-i mahşer sâkî-i kevser

9-Dedi Târihin Atacı Mehmed Baba'nın kâmı

10-Ona Yâ Rabb cây olsun mukırr-i Kanber-i haydar

Sene 1316

Katalog No: 14

Yatanın Adı: Hacı Tâhir Baba

Tarih: 25 Şaban 1282/13 Ocak 1866

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 126
Genişlik: (Üst: 31 Alt: 31)
Kalınlık: 13,5
Ayak Taşı: Yükseklik: 88
Genişlik: (Üst: 23 Alt: 23)
Kalınlık: 10

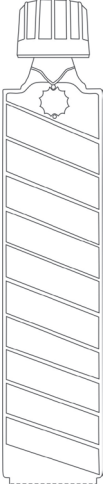
Tanıtımı: Hüseyini tip başlığa sahip baş taşı, ser levha ve tarih kısımları hariç on iki satırdan oluşmaktadır. Kolyesiyle verilmiş teslim taşı Allah ve Hû yazılarını ikiye ayırmıştır. İri yapraklı ve kıvrımlı bir bitkisel bezeme, ayak taşı yüzeyini kaplamaktadır. Ayak taşının başlığı 9 ve 10 numaralı taşlarda olduğu gibi, derviş başlıklarını anımsatmaktadır. Hattatının Hilmi adında bir kişi olduğu yazılıdır.

Kitabesi:

Allah Hû

- 1- Göçtü faniden nice bir pâk-ı tecrîd-i zevât
- 2-Mâsivâdan el çekip ukbâya kıldı azm-i râh
- 3-Menzili Sultân İsmâil'e basmıştı kadem
- 4-Türbedâr-ı kutbü'l-aktâb idi nice sâl-i mâh
- 5-Rehberi râhı hidâyet olmuş idi aşka
- 6-Tabşururdu? sâlikân Pîr'e öz bî-iştibâh
- 7-Mâcerâyı Kerbelâyı yâd edip şâm-u seher
- 8-Derd-i endûh ile eylerdi hemîşe âh vâh
- 9-Fakr-u fahrini giyip kalmıştı başında tâc
- 10-Sâye-i hubbi Ali eyleyüp pest-i? Penâh
- 11-Güş edip zâr ağlayıp Hilmi dedi târihini
- 12-Hâcı Tâhir Baba'ya ola behîşt ârâm-gâh

Fi sene 25 Şabân 1282

Şek.12

Katalog No: 15

Yatanın Adı: Hacı Melek Baba

Tarih: 1298/1880-81

Mesleği: Baba

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 134

Genişlik: (Üst: 26 Alt: 28)

Kalınlık: 7

Ayak Taşı: Yükseklik: 136

Genişlik: (Üst: 31 Alt: 28,5)

Kalınlık: 6

Tanıtımı: On satırlık kitabeden oluşan baş taşının ser levha kısmında, ortada teslim taşı, sağ yanda hû dost, solda sene 1298 ibaresi bulunmaktadır. Yazıları Cevher adında bir usta yazmıştır. Hüseyini tip başlığa sahip taş sağlamdır (Şek.12). Sivri kemerle sonlanan ayak taşının gövdesinde selvi ağacı, üst kesiminde ise güneş tasviri yer almaktadır.

Kitabesi:

Hû dost sene 1298

1- Azm-i ukbâ eyledi bu sâl Hâcı Melek Baba

2-Cümleten ahabb ü ihvân ettiler âh ü bükâ

3-Dedebağın hayli zahmetlerle âbâd eyleyip

4-Nice zaman ol mübârek buk'ada oldu baba

5-Hasr-ı nefis etmişti dergâh-ı umûruna bu zât

6-İki yılda Etmek Evi'nde baba oldu becâ

7-Dâimâ dervişleri irşâd ile meşgûl idi

8-Hem mürebbi hem kemâl ehli idi fevkalâde

9-Geldi bir er gözyaşıyla yazdı Cevher târihin

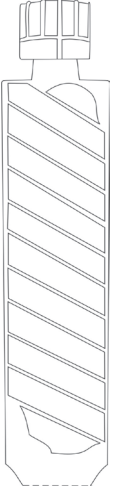
10-Fârig oldu fânî âlemden Hâcı Melek Baba

Katalog No: 16

Yatanın Adı: Mustafa Baba

Tarih: 1273/1856-57

Mesleği: Mihmandar Baba

Şek.13

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 143
Genişlik: (Üst: 31,5 Alt: 31,5)
Kalınlık: 15
Ayak Taşı: -

Tanıtımı: On satırlık kitabeden oluşan baş taşının ser levha kısmında, “hû dost”, alt kesimde sene 1273 yazıları okunmaktadır. Hüseyini tip başlığa sahip taş sağlamdır (Şek.13). Ayak taşı kırıktır.

Kitabesi:

Hû dost

- 1- Olma mihmânihâne-i dehr içre gurre ey ahi
  - 2-Kondurup göçtürende dâim bu çarh-ı bîvefâ
  - 3-Tekye kıl bâb-ı rıza-i hânkah hakka kim
  - 4-Ermez ol Ali makam-ı mihmânına asla fena
  - 5-İşte bak merd-i meydan-ı tarikat-pîşe kim
  - 6-Pir eşiğin bekleyip olmuştu Mihmândâr Baba
  - 7-Nâgeh erdi ... .. beng-i neferi irci'i
  - 8-Oldu seyyah civâr-ı hamse-i âl-i abâ
  - 9-Girdi üç er hazret Hilmi dedi tam Târihini
  - 10-Göçtü mihmânihâne-i ukbâya Mustafâ Baba
- Sene 1273

Katalog No: 17

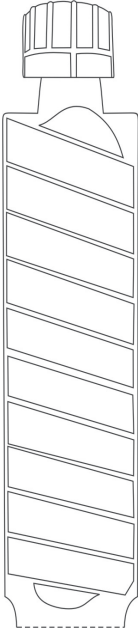
Yatanın Adı: Mehmed Baba

Tarih: 1286/1869-70

Mesleği: Aşçı

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 144
Genişlik: (Üst: 31,5 Alt: 31,5)
Kalınlık: 14
Ayak Taşı: Yükseklik: 108
Genişlik: (Üst: 29 Alt: 29)
Kalınlık: 9,5

Şek.14

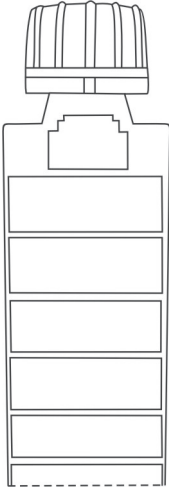
Tanıtımı: Baş taşının düzeni 16 numaralı taş benzemektedir. Ser levhadaki hû dost, alt kesimdeki sene 1286 yazılarının bulunduğu satırlar hariç on satırdan oluşmaktadır. Hüseyini tip başlığa sahip taş sağlamdır (Şek.14). Ayak taşında hurma ağacı tasvir edilmiştir.

Kitabesi:

Hû dost

- 1- Hizmeti hazret-i hünkâra meyân beste olup
- 2-Genç iken geldi edeb şartın kıldı icrâ
- 3-Kendi özün dergâha vakf eyledi mâlâ bedene
- 4-Bu tarikiyle vücudu şerîfin etti fenâ
- 5-Kal içre(?) düşmeyen ise merde hatt eylemeye kim
- 6-Sunacaklardır ecel şerbeti yarın da sana
- 7-Sâni' iken derd-i gam hicr-i firâkında idi
- 8-Ruhun gitti eseri kalmadı derdin asla
- 9-Gitti bir er dedi Târih Yesârî hakka
- 10-Hubb-ı tecrîd yürüdü Aşçı Mehmed Baba

Sene 1286

Şek.15

Katalog No: 18

Yatanın Adı: Sofyalı Derviş Mahmud

Tarih: 1270/1853-54

Mesleği: Derviş

Ölçüler (cm):

<i>Baş Taşı:</i>	<i>Yükseklik:</i> 79
	<i>Genişlik:</i> (Üst: 25,5 Alt: 25,5)
	<i>Kalınlık:</i> 13
<i>Ayak Taşı:</i>	<i>Yükseklik:</i> 40
	<i>Genişlik:</i> (Üst: 26 Alt: 26)
	<i>Kalınlık:</i> 8

Tanıtımı: Gerek baş, gerekse de ayak taşının önemli bir kesimi toprağa gömülüdür. Bu nedenle baş taşının sadece ilk beş satırı okunabilmektedir (Şek.15). Yazıların düzeni, harf karakterlerinin benzerliği 16 ve 17 numaralı taşlarla yakın benzerlikler

içerdiğinden bu taşın da XIX. yüzyılın ikinci yarısına ait olduğunu düşünüyoruz. Nitekim kitabeyi okuyan Gürses (1954: 53) son satırda ruhu için el Fatiha sene 1270/1853 ibaresini okumuştur. Bu ibareyi son satırda aynen aktardık.

Ser levhadaki hû dost yazısı dikkati çekmektedir. Toprağa gömülü olması nedeniyle, ayak taşındaki selvi ağacı motifinin ancak üst kesimi görülebilmektedir.

Kitabesi:

Hû dost

1-Feyz-i .... hazret-i hünkâr velî

2-Nesli pâk mazhar sırrı Ali

3-Her kim eyler sıdk ile bendi sülûk

4-Dergâh lûtfundadır kadr-ı celî

5-Sofyalı Dervîş Mahmûd'un

6-Rûhu için el-fâtihâ

Sene 1270

Şek.16

Katalog No: 19

Yatanın Adı: Seyyid Hacı Ali Baba

Tarih: 1205/1790-91

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 109

Genişlik: (Üst: 28,5 Alt: 28,5)

Kalınlık: 12

Ayak Taşı: Yükseklik: 94

Genişlik: (Üst: 28 Alt: 24,5)

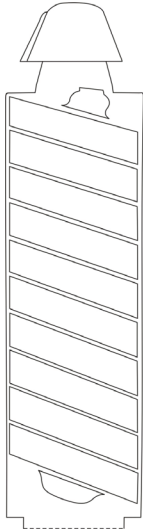
Kalınlık: 7,5

Tanıtımı: Hüseyini tip başlığın alt kesiminde üç yatay sıralı sarık bulunmaktadır (Şek.16). Kitabesi sekiz satırdan oluşan taşın alt kesiminde tarih satırı bulunmaktadır. Ayak taşı dilimli kemerle son bulmaktadır. Hakim bezeme ögesi, selvi ağacının iki yanında simetrik verilmiş, üst kesimde birleştirilmiş üç yapraklı çiçekler ve laleyle sonlanan kompozisyonudur. Çiçekler kıvrım dalların ucundadır.

Kitabesi:

- 1-Mazhar-ı sir velâyet-i menba-ı feyz-i Hudâ
- 2-Bi-ma Allah gülşeninle bülbüldür güya
- 3-Nokta-i tevhîd-i vahdet her kim beste-i şâh
- 4-Pertev-i nûr-i hidâyet bir tarîki murtazâ
- 5- Hafızı erkân sırdır hem salavât vasatî ile
- 6-Nice dem irşâd-nişindir Seyyid Hâcı Ali Baba
- 7-Zümre-i abdâla mürşidi hakikat hemçü pîr
- 8-Rûhu şâd olsun Zaîfar Hâcı Ali Baba

Sene1205

Şek.17

Katalog No: 20*Yatanın Adı:* Ali Haydar?*Tarih:* 1303/1885-86*Mesleği:* (-)*Ölçüler (cm):**Baş Taşı: Yükseklik:* 134*Genişlik:* (Üst: 33,5 Alt: 33,5)*Kalınlık:* 10*Ayak Taşı: Yükseklik:* 74*Genişlik:* (Üst: 24,5 Alt: 24,5)*Kalınlık:* 19

Tanıtımı: On satırlık kitabenin ser levha kısmında hüve'l-hayy, alt kesiminde sene 1303 yazıları okunmaktadır. Sade başlığın sol kesiminden püskülü sarkmaktadır (Şek.17). Yazılar, Kâmil adında bir usta tarafından yazılmıştır. Ayak taşına, hurma ağacı motifi kazınmıştır.

Kitabesi:

Hüve'l-hayy

- 1- Hızır Abdâl Veli'nin nesl-i pâkından bir er
- 2- Haydarî meşrep ve namdaş hali Haydar'ın
- 3- Pîr Evi'ne gelmiş idi ol müdiriyyet ile
- 4- Yanî olmak niyeti ile peymâlî Haydar'ın

- 5- Hazret-i Allah hulusi üzere verdi kâminı
- 6- Oldu Hazret Havlusu'nda defin ve mali Haydar'ın
- 7- Gark-ı rahmet eyleye Mevlâ kusûrun bahş edip
- 8- Eyleye encâm dilşâdı cemâli Haydar'ın
- 9- Rihlet dar-ı nihâna söyledi Târihini
- 10- Eyleye Kâmil şefâat ana Ali Haydar'ın

Sene 1303

Şek.18

Katalog No: 21

Yatanın Adı: Derviş Ali

Tarih: 1317/1899-1900

Mesleği: Kahveci

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: *Yükseklik:* 112

Genişlik: (Üst: 35 Alt: 32,5)

Kalınlık: 9

Ayak Taşı: -

Tanıtımı: Baş taşı, Hüseyini tip başlığa sahiptir (Şek.18). On satırlık kitabenin ser levha kısmında hû dost, tarih kısmında sene 1317 yazmaktadır. Ayak taşı, devşirme, küçük ve sadedir.

Kitabesi:

Hû dost

- 1-Hâdim-i evlâd-ı pâk Hâcı Bektâş Veli
- 2-İşte bu merd-i mücerred cânîşin şazzlı(?)
- 3-Geldi bu bâb-ı cenâb-ı pîre etti intisâb
- 4-Hân mân-ı zâdegânda hizmete dedi bilâ
- 5-Nâgehân-ı gûş eyleyip savt-ı nefir-i irci'î
- 6- ... .. hemâdem idi ... çekdi ...
- 7-Zenbi mâğfur cerem? mestûr merkadı pîr? nur ola
- 8-Pişgâhında olup ... şefâat ....
- 9-Çıktı bir er söyledi Târih fevtin ...
- 10-Göçtü bu kasr-ı dünyadan Kahveci Derviş Ali

Sene 1317

Şek.19

Katalog No: 22

Yatanın Adı: İbrahim Baba

Tarih: 1274/1857-58

Mesleği: Aşçı

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 122

Genişlik: (Üst: 25,5 Alt: 25,5)

Kalınlık: 8

Ayak Taşı: Yükseklik: 115

Genişlik: (Üst: 31,5 Alt: 25,5)

Kalınlık: 7

Tanıtımı: On satırlık baş taşının formu Hüseyini tiptedir. Başlığın alt kesiminde, hasır örgüsünü çağrıştıran süsleme dikkati çekmektedir. Ser levha kısmında hüve'l-baki, tarih kısmında sene 1274 yazmaktadır.

Ayak taşı dilimli bir kemerle son bulmaktadır. Taşın ortasında selvi ağacı, iki yanda simetrik düzende, üç dilimli çiçek kompozisyonu yer almaktadır. Çiçekler saplarıyla birlikte verilmiştir. İki lale, kompozisyonu üstten sınırlandırmaktadır. Baş ve ayak taşları arasına gelişigüzel dizilen üç sıra taşla, lahit kapağı görüntüsü verilmek istenmiştir.

Kitabesi:

Hüve'l-baki

1-Feyz-i kudret hâdî-i nûr-ı şîr-i Hudâ

2-Mazhar-ı feyyâz hikmet-i ... her dü serâ

3-Fâtihü'l-ebvâb nusret manzarî heft ahteri

4-Tal'at-ı kavs kamer-i hûrşîd mâh-ı sevre ya(?)

5-Çünkü rihlet eyledi vuslat elinin rehberi

6-Rehnümâ-yı şahid şem-i çerâğ evliya

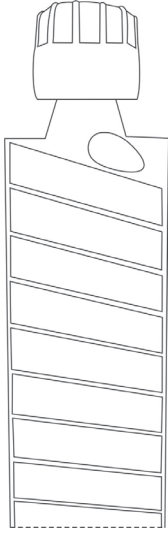
7-Cedd pâki hazretü'l-Hâcî Bektâş-ı Velî

8-Şebr-u şubur(?) eimme isnâ aşer âl-i abâ

9-Çârdeh masum pâk hanedân zülkerem

10-Seyyidü's-sâdât hakikat Aşçı İbrahim Baba

Sene 1274

Şek.20

Katalog No: 23

Yatanın Adı: Perişan Ali Dede

Tarih: 1301/1883-84

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 126

Genişlik: (Üst: 34,5 Alt: 34,5)

Kalınlık: 9,5

Ayak Taşı: -

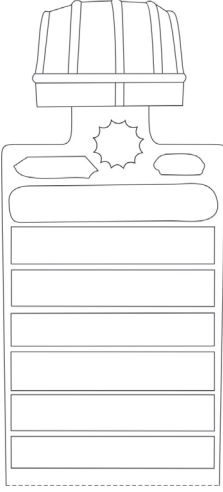
Tanıtımı: Hüseyini terkli baş taşının (Şek.20) son iki satırı blok taşın gerisinde kaldığından okuyamadık. Metni, hataları olmakla birlikte okuyan Gürses (1964: 55), 1301 tarihini vermektedir. Biz de bu tarihi verdik. Ayak taşı, küçük ve devşirme bir parçadan ibarettir.

Kitabesi:

Hû dost

- 1-Erenler âsitânı hâdim ol zat-i âlî-şân
- 2-Dahil bezm-i şîr-i hakk perişan ve fa-âmâl
- 3-Kemâl halimle bir çok zaman pîr âsitânında
- 4-Edip hizmet mücerret etti nakd-i feyz-i istihsâl
- 5-Yegâne er idi mürşid-i yektâ ve bî-hemtâ
- 6-Anın feyz-i ... .. yetiştî hayl-i ehli hâl
- 7-Tarîk-i Hâcî Bektâş Velî'de aşkla göçtü
- 8-Perişân Alî Dede canın etti ... râh-ı âl
- 9-(Blok taşın arkasında kalmış) ... fevtine târih
- 10- ... ..

Sene 1301

Şek.21

Katalog No: 24

Yatanın Adı:-

Tarih:

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 83

Genişlik: (Üst: 24,5 Alt: 24,5)

Kalınlık: 10

Ayak Taşı: Yükseklik: 52

Genişlik: (Üst: 25,5 Alt: 21)

Kalınlık: 7

Tanıtımı: Baş taşı toprağa gömüldüğü için ilk yedi satırı ortadadır (Şek.21). Harflerin çoğu bozulduğu için yer yer okunamayan kesimleri vardır.

Hüseyîni tip başlığa sahiptir. Ser levha'da hüve'l-baki ibaresini, kolyesiz bir teslim taşı ikiye bölmektedir. Hemen çevresindeki taşlarla yapılan kıyaslama sonucunda, on satırdan ibaret olduğunu tahmin ediyorum. Ayak taşı, kırık ve süslemesizdir.

Kitabesi:

Hüve'l-baki

1-Yine bir Hâci Bektâş Velî'nin (... ..silinmiş)

2-Bu faniden... .. oldu

3-.... Dervîş mücerred pâka esnâm

4-Makâm şad ede ali? müddet kâm .... oldu

5-Peyâm-ı nükte hubb'ül-vatan yadına geldiğinde

6-Nidâ-yı irci'îye aşkla ... ihvân oldu

7-Uzatmak(?) rihlet-i târih-i tamîn kâmyâbında

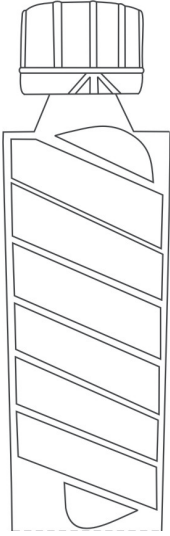
... ..

Katalog No: 25

Yatanın Adı: Boşnak Hacı Mustafa Baba

Tarih: Gurre-i Muharrem 1269/15 Ekim 1852

Mesleği:-

Şek.22

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 72
Genişlik: (Üst: 31 Alt: 31)
Kalınlık: 14

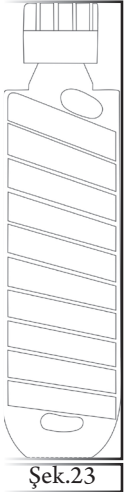
Ayak Taşı: -

Tanıtımı: Hüseyini terkli baş taşı, ser levha ve tarih kısımları hariç altı satırdır (Şek.22). Küçük ve sade ayak taşı, üçgen kemerle son bulmaktadır. tarih, hem yazıyla hem de rakamla verilmiştir. Üçüncü satırda (bin) iki yüz altmış dokuz yılının başları, tarih satırında ise, 1269 yılının, Muharrem ayının ilk günü verilmiştir.

Kitabesi:

Hû dost

- 1-Türbedâr-ı Hazret-i Hünkâr Velî el? Evliyâ
  - 2-Kail-i hakk-ı nakil nad-ı Aliyyü'l-murtazâ
  - 3-Mâh-ı mâtem gurre-i sâl iki yüz altmış dokuz
  - 4-Eyledi şâh-ı şehid-i Kerbelâ can fedâ
  - 5-Hafıza târih-i fevtin noktadan aldım haber
  - 6-Râh-ı şâha gitti Boşnak Hâcı Mustafâ Baba
- Gurre-i Muharrem sene 1269

Şek.23

Katalog No: 26

Yatanın Adı: Mustafa Baba

Tarih: 1299/1881-82

Mesleği: Aşçı

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 135
Genişlik: (Üst: 35 Alt: 35)
Kalınlık: 9

Ayak Taşı: Yükseklik: 115
Genişlik: (Üst: 30 Alt: 29)
Kalınlık: 5

Tanıtımı: On satırlık baş taşı Hüseyini tiptedir (Şek.23). Sivri kemerli ayak taşı sadedir.

Kitabesi:

Hû dost

- 1-Hazret-i Hünkâr Dergâhı'nda bu zât-ı şerîf
- 2-Oldu hizmetkâr Pîr'e ekmedi ser-dâverâ
- 3-Aşkına ol rütbe meftûn idi Al-i Ahmed'in
- 4-Bağladı bel şevkle râh-ı şebir-ü? şubbare?
- 5-Sâye-i pîrânda hizmetle bu zât-ı velî
- 6-Aşçı Baba olmuştu âsîtan-ı ekbere
- 7-Yâd-ı nâm Al-i Ahmedle geçirdi ömrünü
- 8-Oldu vâsıl âkîbet sâkî havz-ı kevsere
- 9-..... mürşidin fevtine târihin Hasan
- 10-Mustafâ Baba erenler girdi cem-i Haydar'a

Sene 1299

Şek.24

Katalog No: 27

Yatanın Adı: Deli Topuk Baba

Tarih: 1249/1833-34

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 128

Genişlik: (Üst: 29,5 Alt: 29,5)

Kalınlık: 11

Ayak Taşı: Yükseklik: 86

Genişlik: (Üst: 28 Alt: 25,5)

Kalınlık: 10

Tanıtımı: Hüseyini terkli baş taşı, ser levha ve tarih satırları hariç on satırdır (Şek.24). Ayak taşında hurma ağacı görülmektedir. Ağacın üstü palmet motifile son bulmaktadır. Üst kesim, başlık görünümlü dekoratif bir öge içermektedir.

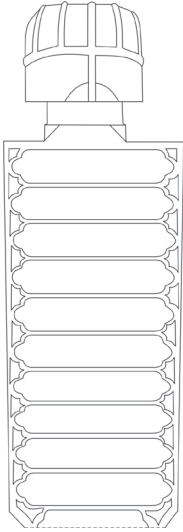
Kitabesi:

Hû dost

- 1-Cedd-i evlâd-ı resûlüm bende-i âl-i abâ

- 2-Hamdullah gene onlardan bana oldu devâ
- 3-Çok şükür? bu bağçe-i hasâda ettim meskeni
- 4-Destimi tuttu azîzim âil-i murtazâ
- 5-Dört melek aldı beni vâsıl-ı didâr eyledi
- 6-Hanedân-ı Mustafâ'ya canımı kıldım fedâ
- 7- ... yek ganîyle râhim ve ta? târihini
- 8-Olan âl-i abânın kemteri ... olur ihyâ
- 9-Gürûhu? na haberden? Deli Topuk Baba'nın
- 10-Rûh-ı revânı şâd ola

Sene 1249

Şek.25

Katalog No: 28

Yatanın Adı: Ahmed Baba

Tarih: 1265/1848-49

Mesleği: Aşçı

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 86

Genişlik: (Üst: 27,5 Alt: 27,5)

Kalınlık: 11

Ayak Taşı: Yükseklik: 110

Genişlik: (Üst: 26,5 Alt: 24,5)

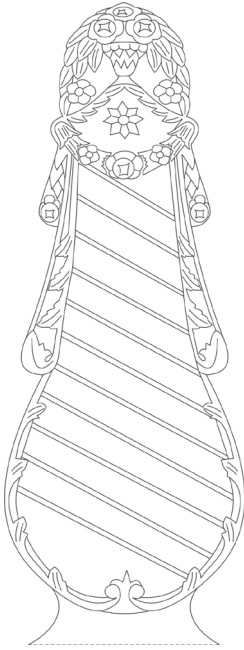
Kalınlık: 6

Tanıtımı: Bir beton içersine oturtulan Hüseyinî terkli baş taşının on satırlık kitabesi vardır (Şek.25). Ayak taşı sivri kemerle son bulmaktadır. Üstte kemer profiliyle uyumlu akantus yaprağı, altta; akantus yaprağına takılı bir halka ucuna tutturulmuş vazo görülmektedir. Taşın alt yarısını, ayrıntılarıyla verilmiş hurma ağacı doldurmuştur.

Kitabesi:

- 1-Hâcî Bektâş Velî'nin aşçısı Ahmed Baba
- 2-Çekti destin civân dünyadan edip azm-i cenân
- 3-Süfre? .... idi onun uşşâka hep

- 4- .... her biri eylerdi Hudâ-yı feyz can
 5-Şuledâr olmuş ocağı serdâr-ı nişân
 6-Küre-i aşk içre ... olmuş ....
 7-Erişince gûşe bir dem nidâ-yı irci'i
 8-Can ile başını teslim etti hakka? ....
 9-Erişip ruhu Hüseyin ile Hasan ervâhına
 10-Meşhed-i pâkında .... yatsın her zaman
 Sene 1265

Şek.26

Katalog No: 29

Yatanın Adı: Düriyye Hanım

Tarih:

Doğum: 1298/1880-81

Ölüm: 1311/1893-94

Mesleği: -

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 119

Genişlik: (Üst: 25 Alt: 25)

Kalınlık: 8

Ayak Taşı: Yükseklik: 75

Genişlik: (Üst: 27 Alt: 30)

Kalınlık: 7,5

Tanıtımı: Bezemeleri ve şekli itibarıyla bir kadına ait olduğu ilk bakışta anlaşılan baş taşının formu, önceki örneklerden oldukça farklıdır (Şek.26). Aşağıdan yukarı daralarak devam eden gövdenin kenarlarında sarkıtılmış dekoratif unsurlar vardır. Başlıkta, vazodan çıkan altı dilimli çiçekler, kenarlarda yapraklar, vazunun altında bağımsız sunulmuş yıldız benzer sekiz dilimli bir çiçek ve nihayet en altta da birbirine bağlanmış çiçek demeti yer almaktadır. Gövdenin kenarlarındaki sarkıtılmış unsurlarda, gül ve akantus yaprakları bulunmaktadır. Yarım daire şekilli gövdenin alt kesimindeki akantus parçaları simetrik düzenlenmişlerdir. Baş taşı, ser levha ve tarih bölümleri hariç on satırdır. Bezemesiz ayak taşı, taş kemerle son bulmaktadır.

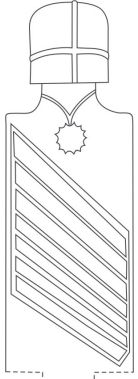

Kitabesi:

Ya hû

- 1-Hilkat-ı rihlet bir ârzü kasd hazret-i âsitân
- 2-Son satırda kıl hesabım nasîb kıldı şükr-ü Yezdân
- 3-Genç iken oldu enisim dert ve gam-ı hicrân
- 4-Çâre-i tıbben ilâç yoktur ... .. âsân
- 5-İstanbul akrabalarından cüdâ düştüm kayıp akan
- 6-Peder mâder karındaşlar azîmet tâbî' ferman
- 7-Ecel ayırdı ailem sürüsünden beni uryân
- 8-Kabul et sana geldim yâ Balım Sultan kurbân
- 9-Bâb-ı âliye nüfûs umûmiyye mümeyyizi Osman Efendi'nin
- 10-Kerimesi Dürriyye Hanım'ın ruhu için fâtiha

Mevlûdüm sene 1298 Mevtim sene 1311

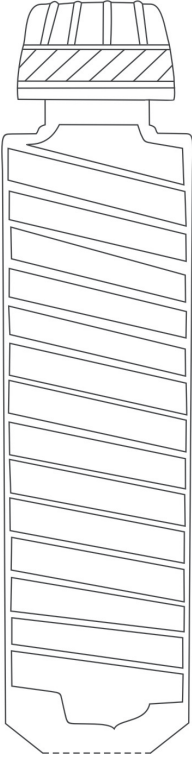

Şek.27

Katalog No: 30*Yatanın Adı:* İbrahim Baba*Tarih:-**Mesleği:-**Ölçüler (cm):**Baş Taşı: Yükseklik:* 92,5*Genişlik:* (Üst: 30,5 Alt: 31,5)*Kalınlık:* 18*Ayak Taşı: Yükseklik:* 74*Genişlik:* (Üst: 29 Alt: 28,5)*Kalınlık:* 12,5

Tanıtımı: Baş taşının gövdesi diğer örneklere kıyasla kalındır (18 cm). Ethemî veya Haydarî tip dediğimiz dört dilimli başlığa sahiptir. Ser levhadaki hüve'l-baki ifadesi hariç yedi satırdan oluşmaktadır (Şek.27). Kartuşlar birbirine paralel değildir. Boyun kısmında, kolyesiyle birlikte verilmiş teslim taşı uzanmaktadır. Muhtelif yerlerden kırılan taş, yapıştırılmıştır. Taşın yüzeyindeki dökülmeler ve tahribata uğrayan harflerden dolayı, okunmasında ciddi sıkıntılar vardır. Bu nedenle, sadece yatanın adını verebiliyorum. Kitabeden, taşın İbrahim Baba adında birisine ait olduğunu öğreniyoruz.

Üçgen bir tepelikle sonlanan ayak taşında selvi ağacı tasvir edilmiştir.

Şek.28

Katalog No: 31

Yatanın Adı: Seyyid Aziz Çelebi

Tarih: 1274/1857-58

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 118

Genişlik: (Üst: 29,5 Alt: 29,5)

Kalınlık: 9

Ayak Taşı: Yok

Tanıtımı: Hüseyini terkli baş taşının on dört satırlık kitabesi vardır (Şek.28). Başlığın alt kesiminde, çapraz uzatılmış kuşak yer almaktadır.

Kitabesi:

Hûve'l-baki sene 1274

1-Hâcı Bektâş-ı Velî'nin .... sülâlesi

2-Meyl edip didâra kıldı .... fenâ

3- Sahib-i meşhed Mehmed bin Seyyid Aziz Çelebi

4-Nûş edip cam-ı ecel ah eyledi azm-i bekâ

5- İrcî'i sevkî reşîdi civân ve halife hakk

6-..... ruhu pîre? cevap? oldu ... .. murtazâ

7-Mâtem-i tarîkat hem hakikat-ı mürşîdi dâna idi

8-O idi hakk ..... nâcî .... pişvâ

9-Gûş eden ihbâr-ı fevtin? ol velizâdenin

10-Zâr edip cümle .... tuttu kalbinden azâ

11-Gelişin cennet içinde rûh-ı pâkın ol ....

12-Eyledi bir zamanda mihmân Şâh Hüseyin Kerbelâ

13-Târih-i mevtin haber verdi bu dem rûhü'l-kuddise

14-Pek ... çare olunca göçtü o şâh-ı evliyâ

Rûhuna fâtiha

Katalog No: 32

Yatanın Adı: Süleyman

Tarih: 1273/1856-57

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 118

Genişlik: (Üst: 31 Alt: 34)

Kalınlık: 12,5

Ayak Taşı: Yok

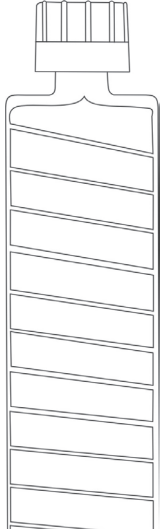
Tanıtımı: 118 cm yüksekliğe sahip baş taşında sadece üç satır yazı bulunmaktadır. Sağ üst kesimi kırıktır. Bu nedenle ilk iki satırın birinci kelimeleri okunamamaktadır. Mezarda ayak taşı yoktur.

Kitabesi:

1- ... zâde Süleyman

2- ... rûhu için

3- Fâtiha sene 1273

Şek.29

Katalog No: 33

Yatanın Adı: Ali?

Tarih: 1311/1893-94

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 117

Genişlik: (Üst: 31,5 Alt: 31,5)

Kalınlık: 7

Ayak Taşı: Yükseklik: 100

Genişlik: (Üst: 36 Alt: 30)

Kalınlık: 9

Tanıtımı: Hüseyini terkli baş taşının on satırlık kitabesi vardır (Şek.29). Sivri kemerli ayak taşının iç yüzü, yanlışlıkla dışa bakacak şekilde yerleştirilmiştir. Bu nedenle bezeme dışa bakmaktadır. Burada, dallarıyla verilmiş çiçek tasvir edilmiştir.

Kitabesi:

Hû dost sene 1311

1-Cenâb-ı Hâcî Bektâş Velî'nin nesl-i pâkından

2-Ali nad oldu emr-i irci'ye hâzır âmâde

3- ... .. niyâz karârın eyledi meslûb

4-Ki yanî oldu bu âlâyiş âlemden âzâde

5-Edip? ol imtisâl emr-i ... .. cândan

6-Ki bir ... .. etti ... .. manâda

7-Meğer kim bir Süleyman himmet idi şehr-i kalbinde

8-Hemânâ tahta tabutu âhir verdi ol bâde

9-Nihânî rihletine ... .. yazdı târihin

10-Cenâb-ı hakk ede icrâ-yı rahmet .... alî neda?

Rahim-Allah fâtiha

Şek.30

Katalog No: 34

Yatanın Adı: Koçu? Baba

Tarih: 1224/1809-10

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 105

Genişlik: (Üst: 38 Alt: 27)

Kalınlık: 6,5

Ayak Taşı: Yükseklik: 84

Genişlik: (Üst: 20 Alt: 20)

Kalınlık: 30

Tanıtımı: Üçgen bir tepelikle sonlanan baş taşı, Batı Anadolu'da bolca örneği görülen taşların bir benzeridir (Şek.30). Akantus ve kıvrımlar bu üçgenin yüzeyini doldurmaktadır. Akantuslardan bazılarının uçları palmetle son bulmaktadır. Ser lehva ve tarih kısmı hariç beş satırlık kitabesi vardır.

Ayak taşı, kalınlığı oldukça fazla (30 cm) olan sade bir örnektir. Taşın önüne, sonradan bir diğer ayak taşı dikilmiştir. Mermer taşın ortasında bir selvi, yüzeye

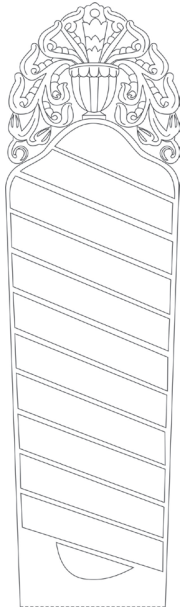
dağıtılmış, yapraklarıyla birlikte sunulan asma ve üzüm salkımları, en üstte ise güneş tasviri bulunmaktadır.

Kitabesi:

- Hûve'l-baki
 1-El-merhûme el-mağfure
 2-Âyişe Hâtûn bint-i
 3- Alî Çelebî min evlâd-ı Koçu?
 4-Baba kuddise sırra el-azîz
 5-Ruhu için el-fâtiha

Sene 1224

Hazirenin kuzeydoğusunda, dört tarafı duvarlarla çevrili küçük bir mezarlık daha bulunmaktadır. 35-39 numaralarla tanıtacağımız beş adet taşın tamamı kadınlara aittir. Soldan sağa doğru numaralandırdığımız mezarlardan 35 numaralı taş 1882-83 tarihlidir:

Şek.31

Katalog No: 35

Yatanın Adı:-

Tarih: 1300/1882-83

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

- Baş Taşı: Yükseklik:* 135
Genişlik: (Üst: 35,5 Alt: 32)
Kalınlık: 9
Ayak Taşı: Yükseklik: 124
Genişlik: (Üst: 32,5 Alt: 26)
Kalınlık: 8,5

Tanıtımı: Vazodan çıkan yarım akantuslar ve alt kesimdeki açılmamış çiçek goncaları baş taşını taçlandırmaktadır (Şek.31). Ser levha ve tarih kısımları hariç on satırlık kitabeye sahiptir. Ayak taşı sivri kemerle son bulmaktadır. Hâkim bezeme ögesi, ayaklı vazodan çıkan yaprak ve çiçek kompozisyonudur.

Kitabesi:

Hûve'l-hayy

1-Hazret-i Pîr'in o pâk-ı nefsi-i evlâdından

2-Bir afife pâk-ı dil gelmiş idi dünyâya

3-Gerçi dünyâda idi girmedi dünyâ evine

4-Ki tecerrüdle ede mertebe-i uhraya

5-Gam-ı eyyâmla çift idi ayaktan düştü

6-Ere? firdevs-i berin içre Hudâ'dan pâye

7-Hazret-i Fâtıma'nın hâdimesi etsin hakk

8-Bu şeref ile o havrâya ola pîrâye

9-On iki nûr-ı nihân söyledi târihinde

10-Rûh-ı cediti rahm ede Fâtımat-üz-Zehrâ'ya

Sene 1300

Katalog No: 36

Yatanın Adı: Fatma Hatun

Tarih: 1322/1904-5

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 151

Genişlik: (Üst: 31 Alt: 26,5)

Kalınlık: 11

Ayak Taşı: Yok.

Tanıtımı: İki parçalı kırık vaziyetteki mezar taşı, bu küçük hazirede atılı durumdaydı. Baş taşının, ser levha ve tarih kısımları hariç on satırlık kitabesi vardır. Tepelik güller, beş dilimli çiçekler ve akantuslarla taçlandırılmıştır.

Ayak taşının hangisi olabileceği konusunda kesin bir hükme varamasak da atıldığı yerin karşısında, tek başına duran bir ayak taşı tanıttık. Vazo içinden çıkan çiçek demeti ve güllerden oluşan bir kompozisyon üst kesimi taçlandırırken, gövdeyi, yine bir vazodan çıkan kıvrım dallı yaprak ve çiçekli bezeme kompozisyonu doldurmaktadır.

Kitabesi:

Küll-i men aleyhâ fân

1-Çelebî Seyyid Cemâlettin Efendi zevcesi

2-Fâtma Hatun etti rihlete fi ehl-i beyt

3-Vâsıla olmuştu dünyâda dahi ukbâda Hakk

4-Vâsıla eyleye anı vuslatan fi ehl-i beyt

5-Hâdime eyleye ehl-i beyte cennette Hudâ

6-Bil-mevt ede kurbet kurbeten fi ehl-i beyt

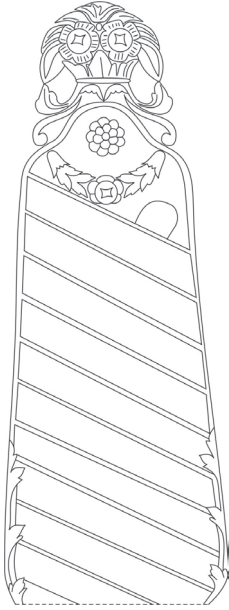
7-Hem sakahüm rabbihümden Rabbî ?

8-Dest-i Zehrâ'dan içire şerbeti fi ehl-i beyt

9-(Bu satır kırık yere denk geliyor)

10-Rahmet-ullahi aleyhâ hürmete fi ehl-i beyt

Sene 1322

Şek.32

Katalog No: 37

Yatanın Adı: Zarife Kadın

Tarih: 1311/1893-94

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 139

Genişlik: (Üst: 30 Alt: 45)

Kalınlık: 9

Ayak Taşı: Yükseklik: 111

Genişlik: (Üst: 34 Alt: 38,5)

Kalınlık: 12

Tanıtımı: On satırlık kitabeye sahip baş taşı, akantus yaprakları ve beş dilimli çiçeklerle taçlandırılmıştır (Şek.32). Gövdenin üst kesiminde, bu kompozisyonla uyumlu, iç içe geçmiş dilimli çiçekler ve alt kesimde kolye gibi sarkıtılmış çelenk motifi görülmektedir. Kaş kemerli ayak taşı sadedir.

Kitabesi:

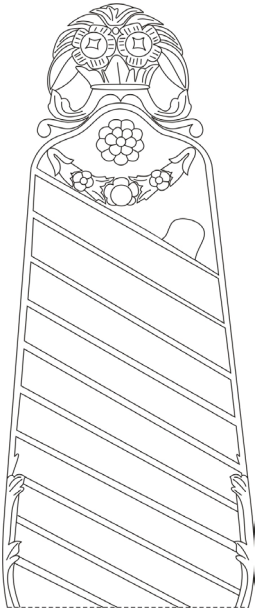
Ya hû

1-Cenâb-ı Hâcî Bektâş Velî'nin nesl-i pâkından

- 2-Zarîfe Kadın'ı gençlikte devrân-perverim kıldı
- 3-Hudâ rahmet ede va'd-ı kerîm muktezasınca
- 4-Hitâb irci'î ile çünkü ağraz? ve kerem kıldı
- 5-Ede mazasın ehl-i beyte idhâl hazretullah
- 6-Duhûl zâhiriyle ta ki kadrin muhterem kıldı
- 7-Ede ircas nefsinden tahâret Kâbe-i kalbi
- 8-Edenler kalbini tathîr tathîr harem kıldı
- 9-Nihânî der nesar? eyler iken târihine bezmin
- 10-Zarîfe Kadın Allah pîr dedi bezm aram? kıldı

Sene 1311

Şek.33

Katalog No: 38

Yatanın Adı:

Tarih: 1311/1893-94

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: *Yükseklik:* 120
Genişlik: (Üst: 29,5 Alt: 45)
Kalınlık: 8,5
Ayak Taşı: *Yükseklik:* 95
Genişlik: (Üst: 31 Alt: 33)
Kalınlık: 11,5

Tanıtımı: Şekli ve bezemeleri itibarıyla 37 numaralı mezarın baş ve ayak taşıyla benzer özellikler göstermektedir (Şek.33). Baş taşı, alt kesimden kırılmış ve yapıştırılmıştır. Son satırın büyük bir kesimi ile bir önceki satırın yarısı, hazire duvarına sabitlendiğinden ilgili kelimeleri okuyamadık. Bu kelimeleri, kitabeyi hataları olmakla birlikte okuyan R. Gürses'ten (1964: 50) aldık.

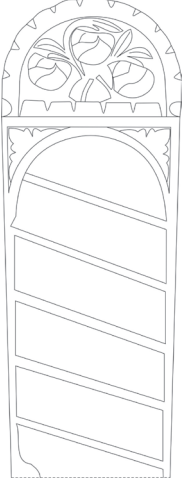
Kitabesi:

Ya hû

1-Hâcı Bektâş Velî nesl-i pâkından o samita ana?

- 2- İrci'î emrine etti imtisâl ve ihtisâb
- 3-Çok hurûf-i âliyyâtta sefilâne? geldi ol
- 4-Eyleye hakktan urûcine vesîle-i iktisâb
- 5-Hazret-i Pîr'in ede mevlâ himâye-i gürdesi?
- 6-Tâhîrat-ı ehl-i beyte ede hasb-el intisâb
- 7-Fâtîha (kırık bölüm) rûh'ül-kuds ta sîrede?
- 8-Ateş-i mahşerde erişe safi kevserden âb
- 9-Öldü üçlerle nihânı rihleti târihi tam
- 10- .... katına rabbim diye rahmi bi hesab

Sene 1311

Şek.34

Katalog No: 39

Yatanın Adı: Fatma ... .. Ana

Tarih: 1267/1850-51

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 94

Genişlik: (Üst: 27 Alt: 24)

Kalınlık: 6

Ayak Taşı: Yükseklik: 78

Genişlik: (Üst: 28 Alt: 21)

Kalınlık: 5

Tanıtımı: Yuvarlak kemerli baş taşının alınlığında iri güller, alt kesimi boyunca uzanan dendanlar dikkati çekmektedir (Şek.34). Dendanlar kemer boyunca devam etmektedir. Serlevha, yuvarlak kemer içine alınmıştır. Kemer köşeliklerini

akantus yaprağı doldurmaktadır. Ayak taşında, selvi ağacının gövdesinde birleşen hatayı benzeri bitkiler bulunmaktadır.

Kitabesi:

Hûve'l hayyu'l-baki

1-Sülâle-i Tâhire Hazret-i Hünkâr

2-Hâcî Bektâş Velî'den Feyzullah

3-Efendi zevcesi merhûme ve mağfûre

4-Fatma ..... Ana rûhu için

5- Fâtîha sene 1267

Katalog No: 40

Yatanın Adı: Ulvî(?) Ali Baba

Tarih: 1299/1881-82

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

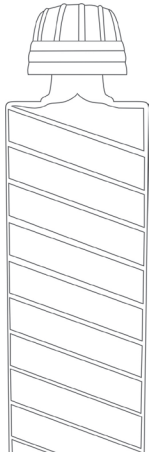
Baş Taşı: Yükseklik: 63
Genişlik: (Üst: 22 Alt: 22)
Kalınlık: 19
Ayak Taşı: Yükseklik: 35
Genişlik: (Üst: 24 Alt: 26)
Kalınlık: 20

Tanıtımı: Baş ve ayak şahideleri mermer değil taştandır. Yazıların çoğunluğu okunamayacak kadar tahrip olmuştur. Sivri kemerli ayak taşı, sade ve küçük bir parçadır. Tarih kısmı toprak altında olduğundan yerinde okuyamadık. Ancak, taşı yerinde gören R. Gürses (1964: 51), H.1299 tarihini vermektedir.

Kitabesi:

- 1-Kalecikli(?)
- 2-Ulvî(?) Ali Baba
- 3-El-Fâtiha

Sene 1299

Şek.35

Katalog No: 41

Yatanın Adı: Ali Baba

Tarih: 1300/1882-83

Mesleği:-

Ölçüler (cm):

Baş Taşı: Yükseklik: 104
Genişlik: (Üst: 31 Alt: 31)
Kalınlık: 8,5
Ayak Taşı: Yükseklik: 87
Genişlik: (Üst: 32 Alt: 28)
Kalınlık: 7

Tanıtımı: Hüseyinî tip başlığa sahip baş taşının alt kesimi toprağa gömülü olduğundan bu kesimlerde okuma sıkıntısına düştük

(Şek.35). Sivri kemerli tepelikle sonlanan ayak taşı bezemesizdir. Yazıları Hasan adında bir usta hakketmiştir.

Kitabesi:

Hû dost

1-Hazret-i Hünkâr Bektâş-ı Velî dergâhının

2-Türbedâr pöstunda vâliidi hakk erenler mazharı

3-Ermiş idi sırr-ı mevtiye hayâtında dahi

4-Sem'ine çoktan çalınmıştı neferi haydarı

5-Nakl-i la-hut eyleyince göz yumup ol zât-ı pâk

6-Ah kim kıldı mukadder-i hâtır dervîşleri

7-Cân fedâ-yı âl ve evlâdı Resûlullah idi

8-Ta ezelden olmuş idi şâh-ı merdân kanberi

9-Geldi hatiften iki ses dedi târihin Hasan

10-Sundu Alî Baba'ya câm-ı kevseri (Bu satır, Gürses, 1950: 51'den alınmıştır.)

Sene 1300

Hazirenin kuzeydoğusundaki kadın mezarlarının bulunduğu küçük hazirede, kenara bırakılmış bir kitabe bulunmaktadır. Muhtemelen bir çeşmeye ait olduğunu düşündüğümüz üç satırlık kitabede:

1-Sahibü'l-hayrât

2-Ve'l-hasenât

3-Es-Seyyid Nebî Dede

Sene 1238 yazılıdır. Buna göre çeşme(?) *Seyyid Nebî Dede* tarafından 1238/1822-23 yılında yaptırılmıştır.

Değerlendirme

Hazirede Yer Alan Mezar Taşlarındaki Yazıların Anlamsal Çözümlemesi

41 adet yazılı mezarın bulunduğu hazirede, 20 adet de yazısız mezar bulunmaktadır. Yazısız mezar taşlarının rastgele dizildiği, bazı hâllerde kırık bir gövdeye, bir başka mezar taşına ait başlığın monte edildiği anlaşılmaktadır. 55 numara hariç, diğerlerinin taş olduğu görülmektedir. Mermer olan 55 numarada baş taşı olarak dikilen taş, aslında bir ayak taşıdır. Mezar taşlarından 35'i erkeklere, 6'sı da kadınlara aittir (Tablo 1). Kitabeler, genellikle talik hatla yazılmıştır.

Yazısız mezar taşlarının sağlam olanlarından üçü

41 baştaşından 36'sında tarih bölümü okunabilmiştir (Tablo 1). Toprakaltında kaldığından 5 mezar taşında (Katalog No: 2, 5, 11, 24, 30) tarih okunamamaktadır. Buna göre, haziredeki en eski tarihli taş, 10 numaraya kayıtlı Seyyid Mehmed Baba'ya aitken (1781-82), en yenisi 1 numaraya kayıtlı Abdullah Fahrî Baba'nındır (1919-20). 1, 10, 19 ve 36 nolu taşlar dışındakilerin tamamı XIX. yüzyıla aittir.

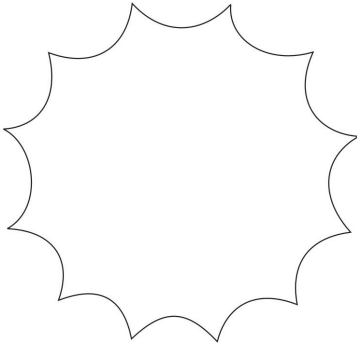
Mezarda yatanların, Bektaşî kültürünü yansıtan, genellikle baba, daha az olarak da dede, derviş gibi unvanlara sahip kişiler olduğunu öğreniyoruz. Ayrıca bu kişilerden 18'inin mesleğinin belirtilmesi önemlidir. Hacı Bektaş Velî Dergâhı'na emekleri geçtiği anlaşılan bu gönül erlerinden 4'ü aşçı, 4'ü postnişin, 3'ü mihmandar, 2'si ekmekçi, 2'si türbedar, 1'i derviş, 1'i at evi serveri, 1'i de kahvecidir (Tablo 1). Kadın mezar taşlarında meslek bildirilmemiştir.

Bazı taşlarda yatanın memleketinin kaydedildiğine şahit oluyoruz. Üç numaraya kayıtlı taşta yatan İbrahim Baba Divriği asıllı, 10 numaraya kayıtlı Seyyid Mehmed Baba Horasanlı, 18 numarada yatan Derviş Mahmud Sofyalı, 25 numarada yatan Hacı Mustafa Baba Boşnak, 40 numaradaki Ali Baba Kalecikli(?)dir.

Ölümsüzlüğe haykırarak mezar taşlarındaki yazılara imzasını atan ustaları (Hakkak) da anmak bir borçtur. Nuri, Hilmi (iki taşta), Cevher, Kâmil, Hasan (iki taşta), Bektaşîliğin ölümsüzlüğünü, dünyaya görsel anlamda ilan eden gönül erleridir.

Baş ve ayakucu şahidelerinin ölçüleri, mevcut konumlarına göre alınmıştır (Tablo 2). Bir kısmı toprak altında kalanların yükseklikleri, hâliyle gerçek ölçüsünden az çıkmıştır. Mevcut ölçülere göre, 157 cm yüksekliğindeki en yüksek baş taşı örneği 1897-98 tarihliken, 63 cm'lik en kısa örnek 1881-82 tarihlidir. Bu yaklaşım çerçevesinde, tüm taşların, boyutları ve kronolojik gelişimi birlikte değerlendirildiğinde, ölçünün kronolojiye bağlı olarak değişmediği gözlenmektedir. Mezar taşı boyutlarının cinsiyete göre değişmediği de anlaşılmaktadır. Ayak taşları genellikle toplama örnekler olduklarından, aralarında baş taşları ile oransal ilişkiden bahsetmek olanaksızdır.

Bektaşî mezar taşlarındaki ifadeler, Türk mezar taşı geleneğiyle bağdaşmaktaysa da kendine has bazı kalıpların kullanılmasıyla bu kültüre özgü fikirleri yansıtır. Anadolu Türk mezar taşları “Hû, Hûve'l-baki, Hûve'l-hallaku'l-baki, Hûve'l-hayyaku'l-baki, Hûve'l-hayy” gibi ifadelerle başlarken, Bektaşî mezar taşlarında bunlara ilaveten “Hû dost” ibaresiyle karşılaşırız. Ayrıca, Bektaşî kültürüne ait taşlarda, Bektaşîliğe sığınma, bağlanma, Hacı Bektaş Veli'ye kendini teslim etme ve bağlanma, yolunda aşkla ölme (Katalog 23), Cenâb-ı Hacı Bektaş Veli Âsitânî'na (Dergâh) vücudunu bağlama (Katalog 7, 13), canını terk edip dergâhına gelme (Katalog 8) ömrünü bu yolda adama, temiz ve mübarek soyuna bağlanma (Katalog 33, 35, 37, 38), ruhu Hasan ile Hüseyin'in canlarına erişme (Katalog 28), Haydar aşkı ile mahvolma (Katalog 5), gibi kalıplara sıkça rastlıyoruz.

Şek.36

Bezeme ve Sembolizm: Doğadaki her bitkinin değil de belli başlılarının ortaklaşa kullanılmasının nedeni bellidir: Hazirede, izleyene tasvirsel mesajların tekrar tekrar verildiği sembolizmin ana teması hep cennet, ölümsüzlük ve sonsuzluk olmuştur. Söz konusu hedefler, Türk mezar taşı geleneğinden bağımsız olmamışsa da “teslim taşı” motifinin Bektaşî kültürüne doğrudan bağlı olduğunu peşinen söylemek gerekir. Hedefe ulaşmadaki sembolik araçların başında sayacağımız bu motifi kısaca açıklamak gerekirse:

İlk görünüşüyle, on iki köşeli bir yıldız anımsatan “teslim taşı”nın (Şek.36), çoğunlukla bir kolyenin sallantısı şeklinde tasvir edildiğini görüyoruz. On iki köşenin, Bektaşî kültüründe çok önemli bir yeri olan “on iki imam”ı temsil ettiği bilinmektedir. Bektaşîlerin, pirlere, Bektaşîliğe bağlılığını ve teslimiyetini göstermektedir. Genellikle Hacı Bektaş taşından yapılmaktadır.⁵ Teslim taşı, makalemiz kapsamındaki mezar taşlarının boyun veya üst kısmında görülüyorsa da

bazen bir çeşmenin alınlığında, bazen bir derginin kapağında, bazen bir haritada, bazen de bir kapı kemerinde vb. görmekteyiz. Günümüzde, süs ve hediyelik eşya satan dükkânlarda kolye olarak satılmaktadır.

İncelediğimiz haziredeki mezarlardan altısının (katalog 1, 6, 7, 15, 24, 30) baş taşında rastladığımız bu unsurun kullanımı birbirine benzemektedir (Tablo 1). 24 nolu taş hariç diğerlerinde kolye şeklinde tasvir edilmiştir.

Akantus, selvi, çiçek ve çiçek grubu, hurma ağacı, kıvrım dal, vazo, yaprak, palmet, lale, gül, güneş ve hatayi, kullanım sıklığına göre, çoktan aza doğru kullanılan motiflerdir.

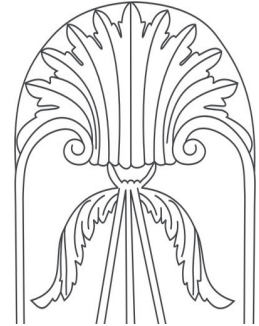
Anadolu Türk sanatına Batı etkisiyle girmiş olan **akantus**, mimariye bağlı süslemede yoğun olarak kullanılmış, mezar taşı süslemeciliğinde, adını daha çok Batı Anadolu mezar taşları aracılığıyla duyurmuştur. Antik sanatın vazgeçilmezi olan bu bitki, Anadolu'da daha çok XVIII-XIX. yüzyıllarda tekrar sanata katılmıştır. Mezar taşlarında yoğun kullanım alanı bulması nedeniyle, bir hayat ağacı ve cennet bitkisi olarak değerlendirilebilir. Hacı Bektaş Velî Dergâhı Haziresi'nde de en çok ilgi gören motiftir. Haziredeki 11 mezar taşında bu bitkiye rastlanır (Tablo 1). Daha çok başucu taşlarında görülürken, Saatçi Ali Dede mezarının sanduka şekilli gövdesinde, tekrar edilen formlarla karşımıza çıkar. Akantus'un görüldüğü taşlardan üçünün çizim örnekleri aşağıdadır (Şek.37-39):

Şek.37 (Katalog 6)

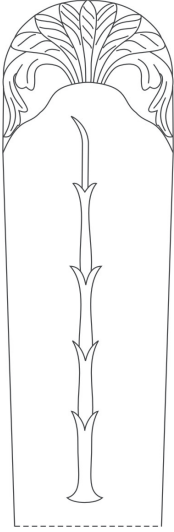

Şek.38 (Katalog 8)

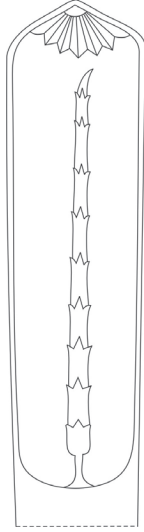

Şek.39 (Katalog 28)

Türk mezar taşlarında yoğun kullanım alanı bulan **selvi ağacı**, Hacı Bektaş mezar taşlarında da en çok görülen motiflerdendir. Sekiz mezar taşında, birbirine oldukça yakın formlarda tasvir edilmiştir (Tablo 1). Örneklerin tümü de ayak taşında görülmektedir (Şek.40-43). Ebedi hayatı simgeleyen bu ağaç, sürekli yeşil kalmasıyla, hem mezar taşlarını hem de mezarlıkları süsleyen bir bitki olmuştur.⁶

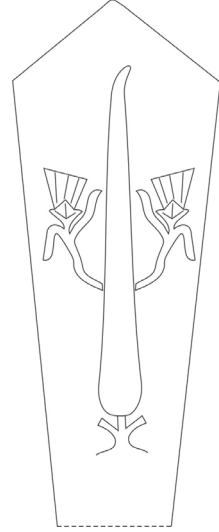
Şek.40
(Katalog 6)

Şek.41
(Katalog 15)

Şek.42
(Katalog 19)

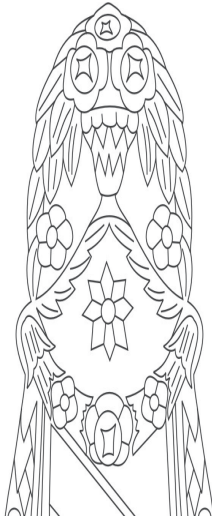

Şek.43
(Katalog 39)

Mezar taşlarının bitkisel bezemelerinde ana tema hep cennet olmuş, bu bağlamda doğa ve/veya doğa dışı motiflerde, “**çiçek ve çiçek grubu**”na sıkça yer verilmiştir. Hacı Bektaş Veli Külliyesi Haziresi’nde, sekiz örnekle temsil edilen çiçek ve çiçek demeti (Şek.44-46) başarıyla uygulanmıştır (Tablo 1).⁷ Çiçek grupları, iki taşta tek başına kullanılmamış, bunlara selvi ağacı eşlik etmiştir (Katalog 19, 22).

Şek.44
(Katalog 22)

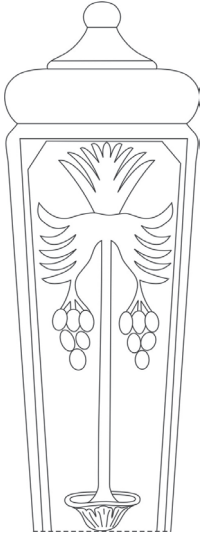
Şek.45
(Katalog 29)

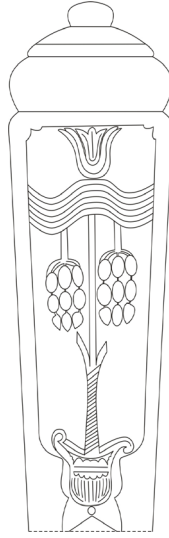
Şek.46
(Katalog 35)

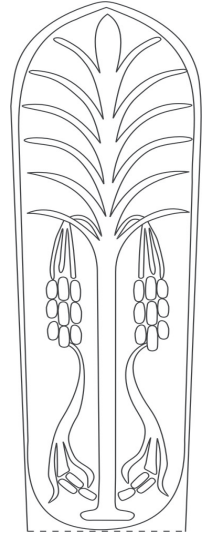
Hurma ağacı, Türk sanatında hayat ağacı motifi olarak kabul görmüştür. Şamanizm'e göre dünyanın merkezi sayılır. Mezar taşlarında, büyük olasılıkla cenneti simgelemektedir.⁸ Hazirede, altı mezar taşında hurma ağacı tasviriyle karşılaşırız (Tablo 1). Motiflerin tümü, Türk mezar taşı geleneğine uygun olarak, ayakucu taşındadır (Şek.47-52).

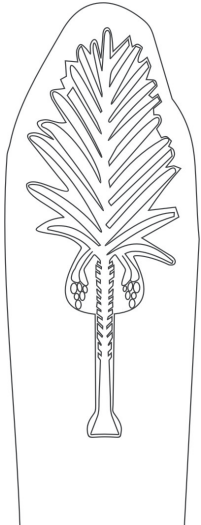
Şek.47
(Katalog 9)

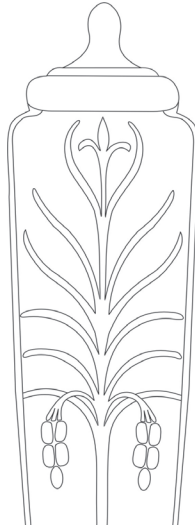
Şek.48
(Katalog 10)

Şek.49
(Katalog 17)

Şek.50
(Katalog 20)

Şek.51
(Katalog 27)

Şek.52
(Katalog 28)

Cenneti veya cennet bahçesini tasvir ettiğini düşündüğümüz **kıvrım dal** örnekleri, dört mezar taşında karşımıza çıkmaktadır (Tablo 1; şek.53-54).

Şek.53
(Katalog 14)

Şek.54
(Katalog 33)

Şek.55
(Katalog 33)

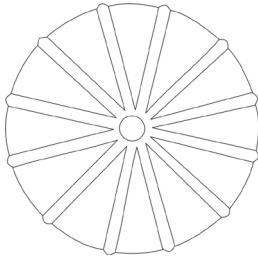
Sadece mezar taşlarında değil, özellikle duvar resimlerinden tanıdığımız **vazo** motifi, mezar taşlarında da kompozisyonları tamamlayan önemli bir unsurdur. İşlevi gereği, tek başına değil de içine yerleştirildiği çiçek veya çiçek demetiyle birlikte tasarlanmış bu tasvir 28, 29 ve 36 nolu katalog örneklerinde olmak üzere üç mezar taşında karşımıza çıkmaktadır (Tablo 1). Bitkisel kompozisyonlara eşlik eden **yaprak** motifi, tek başına değil de tasvirlere gerçeklik olgusunu veren yardımcı bir bitki olarak değerlendirilmiştir. İncelediğimiz örnekler içinde en belirgin ve kompozisyona hâkim olanı 33 numaralı taşta aittir (Şek.55).

Üç taşta rastladığımız (Katalog 4, 27, 34) **palmet** motifi, bitkisel düzenlemelerin uç kesimlerine yerleştirilmiş sade bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu Türk sanatında, üç bölümlü palmet daha yaygındır. İki yana simetrik olarak kıvrılan iki yaprak arasından, sivri bir tepe yaprağı çıkar (Ögel, 1987: 75; Mülayim, 1984: 141-159). Hacı Bektaş örneklerinde de buna benzer kullanımlar söz konusudur. Güzelliğin ve zarafetin sembolü olan **lale** (Bayrakal-Daş: 2010: 30) 8, 19 ve 22 numaralı taşlarda görülmektedir. Hz. Muhammed'i simgelediği bilinen **gül**, Türk mezar taşı geleneğine bağlı kalarak kadın mezar taşlarında kullanılmıştır (Katalog 29, 36, 39).

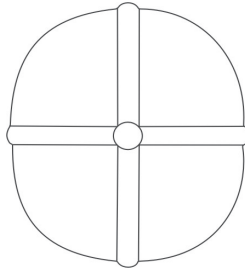
İlkel dinlerde en büyük Tanrı olarak kabul edilen **güneş** sembolü, ebedi yaşamı temsil etmesiyle, sembolizm dünyasındaki yerini almıştır (Bayrakal-Daş: 2010: 31). Güneş, sadece bu anlamlarıyla değil, inanç sistemlerindeki birçok anlamı karşılaması itibarıyla de geniş bir sembolizm yelpazesine sahiptir (Ersoy, 2007: 72-80; Daş, 2004: 29-39). Hacı Bektaş Veli Külliyesi Haziresi'ndeki tek temsilcisi, 15 numaralı ayak taşının üst kesimini şekillendiren uygulamadır (Bkz. şek.41, katalog 15). Kökeni Uzakdoğu'ya uzanan **Hatayi** motifi de sadece bir örnekte stilize edilmiş şekliyle görülmektedir (Bkz. şek.43, katalog 39).

Başlıklar ve Bektaşî Kültüründeki Anlamları: Haziredeki mezar taşlarında, Hüseyini, Ethemî (Haydari) ve Fes olmak üzere üç farklı başlık bulunmaktadır (Tablo 1). En çok rastladığımız **Hüseyini tip başlık**, on iki terkten (dilim) oluşur (Şek.56). Dilimler, başlığın ön yüzünden başlamakta, üst kesimin merkezinde birleşmektedir. On iki terk, Bektaşilikteki On İki İmam'ı sembolize etmektedir (Şapolyo 1964: 301-302; Sunar, 1975: 161). Hüseyini tip başlığa göre daha az görülen **Ethemî (Haydari)** tip başlık sadece üç mezar taşında görülmektedir (Katalog 3, 11, 30). Bektaşî-Alevî öğretisi dört ana tema üzerine oturmaktadır. Bunlar: *Şeriat, Tarikat, Marifet, Sırr-ı Hakikat* kapılarıdır. Her kapının on makamı olduğundan, *Dört Kapı, Kırk Makam* anlayışı benimsenmiştir (Say-Aytaş-Er-Durdu, 2009: 34-41). Bu anlayış ve inançtan hareketle Ethemî tip başlıklar, dört terk tir (Şek.57).

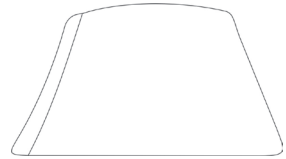
Fes, sade ve her bölgede görülen bir başlık tipidir. 2, 20 ve 40 numaralı taşlarda görülmektedir. Kenarları, 2 ve 40 numaralarda düz devam ederken, 20 numarada yukarı doğru daralmaktadır (Şek.58).

Şek.56
Hüseyini Başlık

Şek.57
Ethemî Başlık

Şek.58
Fes Tipi Başlık

Haziredeki bazı mezar taşları, başlıkla değil tepelikle son bulmaktadır. Beş kadın mezar taşında çiçekli (Katalog 29, 35-38), birer mezar taşında üçgen (Katalog 34) ve yuvarlak (Katalog 39) başlıkla sonlanan tepeliklere rastlanmaktadır. Mevcut tepelikler, Anadolu mezar taşlarında örneklerine bolca rastlanan uygulamalardandır.

Sonuç

Günden güne hızla kaybolan değerlerimizin başlarında gelen mezar taşlarının tanıtılması, aradaki eksik halkaların tamamlanması bakımından önemlidir. Çünkü tanıtılan her mezar taşı, form ve süsleme açısından kendine ait olanı yansıttığı gibi, adına düzenlendiği kişi hakkında rehber niteliği taşır, bazen çeşitli bağlantılar kurmamızı da sağlar. Şöyle ki, 8 numarayla tanıttığımız sanduka şekilli mezarın sahibi olan Saatçi Ali Dede'nin, Nevşehir'in Hacı Bektaş ilçesindeki 1850-51 tarihli Dedem (Saatçi Ali Dede) Çeşmesi'ni yaptırdığını biliyoruz (Bayrakal, 2010: 294-295). Mezar taşında adını okuduğumuz Ali Dede'nin ismine, çeşmede de rastlamamız, onun hayırsever ve yörede tanınan bir şahsiyet olduğunu, döneminde Bektaşiliğin önde gelen isimlerinden olduğu konusunda haklı yorumlara sebep olmaktadır.

Yüksek boyutlu gövdeye sahip sanduka şekilli Saatçi Ali Dede mezarının bu şekli, onu özel bir yere koymamızı gerektiriyor. Zira Anadolu'da, düşey dikdörtgen şekilli mezar taşlarına göre daha az görülen bu form, geniş yüzeylere sahip olması nedeniyle, daha fazla süsleme alanlarının yaratıldığı uygulamalara sahne oluyor. Gerçekten de bu makale kapsamındaki taşlar arasında en süslü ve ihtişamlı olanı da Ali Dede'ye aittir.

Eksik halkaları tamamlamak adına uzayıp gidecek olan bu tür yorum ve saptamaları bir yana bırakıp haziredeki taşlara dönelim. Türk mezar taşı geleneğinde, kendine özgü form ve süslemeleriyle ön plana çıkan Anadolu mezar taşları içinde, Bektaşî mezar taşlarının form ve yazı düzeni açısından belirgin ayrımları olmadığı düşünülebilir. Ancak baş satırlarda, Hacı Bektaş Veli'ye bağlılığını ifade eden kalıpları, Allah'ı dost olarak tanımlamaları ve yazının üst kesimindeki "teslim taşı" kabartması, Bektaşî mezar taşlarının en belirgin özelliklerindedir. Bu nitelikleri barındıran taşlar, XIII. yüzyılda kök salarak XIV-XV. yüzyıllarda büyümeye devam eden Bektaşîlik meyvesinin XVI. yüzyılda olgunlaştığı ve sonrasında geniş kitlelere yayılarak büyüdüğünün maddi kanıtlarındandır.

Tablo 1- Mezar Taşlarının Analizi

No	Yatanın Adı	Cinsiyet	Tarih	Başlık/Tepelik	Mesleği	Bezeme*
1	Abdullah Fahri Baba	erkek	1338/1919-20	Hüseyini	Ekmek Evi Postnişini	t
2	Mehmed Baba	erkek	-	Fes	Ekmekçi	-
3	İbrahim Baba	erkek	1286/1869-70	Ethemî	Ekmekçi	-
4	Baba Ali	erkek	1264/1847-48	Hüseyini	At Evi Serveri	p
5	Mehmed Baba	erkek	-	Hüseyini	Türbedar	-
6	Ali Baba	erkek	1315/1897-98	Hüseyini	Mihmandar	a, s, t
7	Ahmed Baba	erkek	1316/1898-99	Hüseyini	Mihmandar	a, s, t
8	Saatçi Ali Dede	erkek	1266/1849-50	Hüseyini	Postnişin	a, ç, k, l, y
9	Hasan Dede	erkek	1222/1807-8	Hüseyini	Postnişin	h.a
10	Seyyid Mehmed Baba	erkek	1196/1781-82	Hüseyini	Türbedar	h.a
11	Mustafâ	erkek	-	Ethemî	Postnişin	-
12	Ali Baba	erkek	1216/1801-2	Hüseyini	-	-
13	Mehmed Baba	erkek	1316/1898-99	Hüseyini	-	-
14	Hacı Tahir Baba	erkek	25 Şaban 1282/ 13 Ocak 1866	Hüseyini	-	k, y
15	Hâcı Melek Baba	erkek	1298/1880-81	Hüseyini	-	g, s, t
16	Mustafâ Baba	erkek	1273/1856-57	Hüseyini	Mihmandar Baba	-
17	Mehmed Baba	erkek	1286/1869-70	Hüseyini	Aşçı	h.a
18	Derviş Mahmud	erkek	1270/1853-54	Hüseyini	Derviş	s
19	Seyyid Hacı Ali Baba	erkek	1205/1790-91	Hüseyini	-	ç, l, s
20	-	erkek	1303/1885-86	Fes	-	h.a
21	Derviş Ali	erkek	1317/1899-1900	Hüseyini	Kahveci	-
22	İbrahim Baba	erkek	1274/1857-58	Hüseyini	Aşçı	ç, l, s
23	Perişan Ali Dede	erkek	1301/1883-84	Hüseyini	-	-
24	-	erkek	-	Hüseyini	-	t
25	Hacı Mustafa Baba	erkek	1 Muharrem 1269/ 15 Ekim 1852	Hüseyini	-	-
26	Mustafâ Baba	erkek	1299/1881-82	Hüseyini	Aşçı	-
27	Deli Topuk Baba	erkek	1249/1833-34	Hüseyini	-	h.a, p
28	Ahmed Baba	erkek	1265/1848-49	Hüseyini	Aşçı	a, h.a, v
29	Düriyye Hanım	kadın	1311/1893-94	Çiçekli tepelik	-	a, ç, gü v
30	İbrahim Baba	erkek	-	Ethemî	-	s, t
31	Seyyid Aziz Çelebi	erkek	1274/1857-58	Hüseyini	-	-

32	Süleyman	erkek	1273/1856-57	-	-	-
33	Ali(?)	erkek	1311/1893-94	Hüseyini	-	k, y
34	Koçu(?) Baba	erkek	1224/1809-10	Üçgen tepelik	-	a, p
35	-	kadın	1300/1882-83	Çiçekli tepelik	-	a, ç, v, y
36	Fatma Hatun	kadın	1322/1904-5	Çiçekli tepelik	-	a, ç, gü, k, v
37	Zarife Kadın	kadın	1311/1893-94	Çiçekli tepelik	-	a, ç
38	-	kadın	1311/1893-94	Çiçekli tepelik	-	a, ç
39	Fatma ... Ana	kadın	1267/1850-51	Yuvarlak kemer	-	a, gü, h, s
40	Ulvi(?) Ali Baba	erkek	1299/1881-82	Fes	-	
41	Ali Baba	erkek	1300/1882-83	Hüseyini	-	-

*Burada verilen harflerin açıklaması: **a:** akantus, **ç:** çiçek, çiçek demeti, **g:** güneş, **gü:** gül, **h:** hatayi, **h.a:** hurma ağacı, **k:** kıvrım dal, **l:** lale, **p:** palmet, **s:** selvi, **t:** teslim taşı, **v:** vazo, **y:** yaprak.

Tablo 2-Mezar Taşlarının Ölçüleri

Katalog No	Baş Taşı			Ayak Taşı			
	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık	Genişlik		Kalınlık
1	110	Üst	Alt		12	-	
		36	36	-			-
2	70	Üst	Alt	16	-	Üst	Alt
		32	32			-	-
3	118	Üst	Alt	11	94	Üst	Alt
		32	32			30	19
4	98	Üst	Alt	10	-	Üst	Alt
		28	28			-	-
5	65	Üst	Alt	13	-	Üst	Alt
		27	27			-	-
6	157	Üst	Alt	12	135	Üst	Alt
		37	35			32	26

7	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 12	Yükseklik 118	Genişlik		Kalınlık 8
	142	Üst	Alt			Üst	Alt	
		34	32			32	30	
8	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 13	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
	110	Üst	Alt			Üst	Alt	
		30	30			-	-	
9	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 11	Yükseklik 94	Genişlik		Kalınlık 10
	113	Üst	Alt			Üst	Alt	
		28,5	28,5			28,5	23	
10	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 10	Yükseklik 79	Genişlik		Kalınlık 12
	93	Üst	Alt			Üst	Alt	
		28,5	28,5			27	23	
11	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 11	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
	84	Üst	Alt			Üst	Alt	
		26,5	26,5			-	-	
12	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 11	Yükseklik 70	Genişlik		Kalınlık 12
	94	Üst	Alt			Üst	Alt	
		29	29			24	24	
13	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 12	Yükseklik 76	Genişlik		Kalınlık 8
	118	Üst	Alt			Üst	Alt	
		35,5	32			27,5	23,5	
14	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 13,5	Yükseklik 88	Genişlik		Kalınlık 10
	126	Üst	Alt			Üst	Alt	
		31	31			23	23	
15	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 7	Yükseklik 136	Genişlik		Kalınlık 6
	134	Üst	Alt			Üst	Alt	
		26	28			31	28,5	
16	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 15	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
	143	Üst	Alt			Üst	Alt	
		31,5	31,5			-	-	
17	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 14	Yükseklik 108	Genişlik		Kalınlık 9,5
	144	Üst	Alt			Üst	Alt	
		31,5	31,5			29	29	

18	Yükseklik 79	Genişlik		Kalınlık 13	Yükseklik 40	Genişlik		Kalınlık 8
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		25,5	25,5			26	26	
19	Yükseklik 109	Genişlik		Kalınlık 12	Yükseklik 94	Genişlik		Kalınlık 7,5
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		28,5	28,5			28	24,5	
20	Yükseklik 134	Genişlik		Kalınlık 10	Yükseklik 74	Genişlik		Kalınlık 19
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		33,5	33,5			24,5	24,5	
21	Yükseklik 112	Genişlik		Kalınlık 9	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		35	32,5			-	-	
22	Yükseklik 122	Genişlik		Kalınlık 8	Yükseklik 115	Genişlik		Kalınlık 7
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		25,5	25,5			31,5	25,5	
23	Yükseklik 126	Genişlik		Kalınlık 9,5	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		34,5	34,5			-	-	
24	Yükseklik 83	Genişlik		Kalınlık 10	Yükseklik 52	Genişlik		Kalınlık 7
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		24,5	24,5			25,5	21	
25	Yükseklik 72	Genişlik		Kalınlık 14	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		31	31			-	-	
26	Yükseklik 135	Genişlik		Kalınlık 9	Yükseklik 115	Genişlik		Kalınlık 5
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		35	35			30	29	
27	Yükseklik 128	Genişlik		Kalınlık 11	Yükseklik 86	Genişlik		Kalınlık 10
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		29,5	29,5			28	25,5	
28	Yükseklik 86	Genişlik		Kalınlık 11	Yükseklik 110	Genişlik		Kalınlık 6
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		27,5	27,5			26,5	24,5	
29	Yükseklik 119	Genişlik		Kalınlık 8	Yükseklik 75	Genişlik		Kalınlık 7,5
		Üst	Alt			Üst	Alt	
		25	25			27	30	

30	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 18	Yükseklik 74	Genişlik		Kalınlık 12,5
	92,5	Üst	Alt			Üst	Alt	
		30,5	31,5			29	28,5	
31	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 9	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
	118	Üst	Alt			Üst	Alt	
		29,5	29,5			-	-	
32	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 12,5	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
	118	Üst	Alt			Üst	Alt	
		31	34			-	-	
33	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 7	Yükseklik 100	Genişlik		Kalınlık 9
	117	Üst	Alt			Üst	Alt	
		31,5	31,5			36	30	
34	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 6,5	Yükseklik 84	Genişlik		Kalınlık 30
	105	Üst	Alt			Üst	Alt	
		38	27			20	20	
35	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 9	Yükseklik 124	Genişlik		Kalınlık 8,5
	135	Üst	Alt			Üst	Alt	
		35,5	32			32,5	26	
36	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 11	Yükseklik -	Genişlik		Kalınlık -
	151	Üst	Alt			Üst	Alt	
		31	26,5			-	-	
37	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 9	Yükseklik 111	Genişlik		Kalınlık 12
	139	Üst	Alt			Üst	Alt	
		30	45			34	38,5	
38	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 8,5	Yükseklik 95	Genişlik		Kalınlık 11,5
	120	Üst	Alt			Üst	Alt	
		29,5	45			31	33	
39	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 6	Yükseklik 78	Genişlik		Kalınlık 5
	94	Üst	Alt			Üst	Alt	
		27	24			28	21	
40	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 19	Yükseklik 35	Genişlik		Kalınlık 20
	63	Üst	Alt			Üst	Alt	
		22	22			24	26	
41	Yükseklik	Genişlik		Kalınlık 8,5	Yükseklik 87	Genişlik		Kalınlık 7
	104	Üst	Alt			Üst	Alt	
		31	31			32	28	

MEZAR TAŞLARINDAN SEÇME FOTOĞRAFLAR:9

Katalog No:1

Katalog No:3

Katalog No:4

Katalog No:6

Katalog No:8

Sonnotlar

- ¹ Bkz. Gürses, 1964: 49-56; Say-Aytaş-Er-Durdu, 2009: 84-86.
- ² H. Çal-Ö. Ataoğuz Çal, içi toprak, kenarları basit taşlarla birleştirilen ve yüksek olmayan bu tipteki mezarları “çerçeveli mezar” adıyla tanıtmaktadırlar (2008: 4). Biz de aynı ismi kullanmayı tercih ettik.
- ³ Çizimleri yapan, Bölümümüz Arş. Gör. Gökben AYHAN’a şükranlarımı sunarım.
- ⁴ Tamamen taşıma bir hazireye ait olan mezarların ayak taşları, kırık veya baş taşıyla hiç uyuşmayan etraftan toplama bir örneğe (Katalog No: 1, 4, 5, 11, 16, 23, 24) veya yoksa (Katalog No: 8, 31, 32), ayak taşı ölçüleri boş bırakılmıştır. 42-61 sıra numarasına sahip 20 adet taş yazısız, şekilsiz ve derleme-toplama örnekler olduklarından ölçüleri verilmemiştir.
- ⁵ Daha fazla bilgi için bkz. Pakalın, 1954: 476; Noyan, 1985: 92.
- ⁶ Daha fazla bilgi için bkz. Çulpan 1961.
- ⁷ Daha fazla bilgi için bkz. Tayanç 1951.
- ⁸ Daha fazla bilgi için bkz. Öney, 1968: 25-50; Öney, 1992: 46.
- ⁹ Makalenin hacmini ve sayfa sınırlamasını gereğinden fazla aşacağı gerekçesiyle, tüm mezar taşlarının fotoğraflarını koyma imkânımız olamadı. Bu nedenle, tamamı toprak üstünde olan taşlardan örnekler seçtik.

Kaynakça

- AKOK, Mahmut (1967) “Hâcibektâş Velî Mimari Manzumesi”, Türk Etnografya Dergisi, X, Ankara: 27-57.
- BAYRAKAL, Sedat-DAŞ, Ertan (2010): “Yelki (İzmir/Güzelbahçe) Mezarlığı”, Sanat Târîhi Dergisi, XVII/2, İzmir: 25-41.
- BAYRAKAL, Sedat (2010): “Nevşehir’in Hâcibektâş İlçesi’ndeki Bektâşi Kültürüyle İlişkili Türk Eserleri”, Türk Kültürü ve Hâcî Bektâş Velî Araştırma Dergisi, Bektâşilik Özel Sayısı, sayı 55, Ankara: 281-310.
- BİLGET, H. Burhan (1990): I. İzzeddin Keykâvus Darüşşifası , Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÇAL, Halit-ÇAL, Özlem Ataoğuz (2008): Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları, Kastamonu Belediyesi Yayınları, Ankara.
- ÇULPAN, Cevdet (1961): Serviler, I, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- DAŞ, Ertan (2004): “Seferihisar’daki Osmanlı Dönemi Mezar Taşlarında Süsleme”, Dünden Yarına Seferihisar Sempozyumu Bildirileri, İzmir 7-8 Ekim 2004, İzmir: 29-39.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1990): Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 9. baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.

- ERSOY, Necmettin (2007): Semboller ve Yorumları, Dönence Yayınevi, İstanbul.
- GÜRSES, Remzi (1964): Hâcibektâş Rehberi. Sanat Matbaası, Ankara.
- MÜLAYİM, Selçuk (1984): “Selçuklu Palmet Motiflerinin Tipolojisi”, Anadolu, sayı XX, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını, Ankara: 141-159.
- NOYAN, Bedri (1985): Bektâşilik Alevilik Nedir?, Ankara.
- ÖGEL, Semra (1987): “Anadolu Selçuklularının Taş Tezminatı”, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- ÖNEY, Gönül (1968): “Anadolu Selçuklu Sanatında Hayat Ağacı Motifi”, Belleten, XXXII/125, Ankara: 25-50.
- ÖNEY, Gönül (1992): Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- ÖNKAL, Hakkı (1992): Osmanlı Hanedan Türbeleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1954): Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, cilt III, İstanbul: 476.
- SAY, Yağmur-AYTAŞ, Gıyasettin-ER, Piri-DURDU, Aydın (2009): Haz: 800. Doğum Yıldönümü Anısına Hacı Bektâş Veli. Ankara.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan (1964): Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi, Türkiye Basımevi, İstanbul.
- SUNAR, Cavit (1975): Melâmilik ve Bektâşilik, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- USTURA, Nilgün-BALATA, Refet Yalçın: Bergama Müzesi Osmanlı Dönemi Mezar Taşları.
- TAYANÇ, Muiyin Memduh (1951), “Türk Süsünde Çiçek”, Tarih Hazinesi, 9, İstanbul: 434-435.
- ÜLKER, Necmi (1986): “İzmir-Yağhanelerdeki Bektâşi Mezar Kitabeleri (XIX. ve XX. Yüzyıl)”, Araştırma Sonuçları Toplantısı, IV, Ankara: 1-37.
- YÜKSEL, İ. Aydın (2009): Padişah Türbeleri, Kubbealtı Yayınları, İstanbul.